

1984/85:117

Fredagen den 12 april

Kl. 09.00

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i socialutskottet under Rune Gustavssons ledighet anmält hans ersättare Gunnar Elm.

Talmanen förklarade vald till

suppleant i socialutskottet

Gunnar Elm (c)

2 § Meddelande om svar på interpellation 1984/85:133

Anf. 2 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nic Grönvall har i en interpellation ställt frågor till mig angående bl. a. oljeindustrin och Svenska Petroleum AB. Jag vill anmäla att det på grund av dels den riksdagsfria veckan före påsk, dels en utrikesresa inte kommer att vara möjligt för mig att besvara Nic Grönvalls interpellation inom föreskriven tid.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1984/85:124

Anf. 3 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag vill meddela att jag inte inom föreskriven tid kommer att besvara interpellationen av Görel Bohlin om ökat sekretesskydd för personliga förhållanden. Jag har kommit överens med interpellanten om att besvara interpellationen fredagen den 3 maj. Det har inte varit möjligt att finna en dag dessförinnan då Görel Bohlin och jag samtidigt kan närvara i kammaren.

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti***4 § Svar på interpellation 1984/85:111 om lagstiftning mot kollektivanslutning till politiskt parti****Anf. 4** Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jörgen Ullenhag har frågat mig om jag är beredd att medverka till en lagstiftning mot kollektivanslutning. Han har motiverat sin fråga med att lagrådet nyligen har avgett ett yttrande av innebörd, att en sådan lagstiftning går att förena med grundlagen.

Vid en interpellationsdebatt här i riksdagen i höstas redovisade jag regeringens uppfattning i saken. Regeringen har samma uppfattning i dag.

Jag upprepar alltså att den föreningsfrihet som vi har här i landet och som är skyddad i grundlagen innebär att det står var och en fritt att organisera sig politiskt. Ingen kan tvingas att vara medlem i ett parti.

En annan sida av föreningsfriheten är emellertid enligt min mening att de fackliga organisationerna bör få besluta om sina egna angelägenheter. Varje politiskt parti bör också självt få bestämma om formerna för medlemskap i partiet.

Jag erinrar om att fackliga och politiska organisationer är en typ av ideella föreningar. Sådana föreningars verksamhet är för närvarande inte lagreglerad. En lagstiftning mot kollektivanslutning skulle innebära minskad föreningsfrihet genom att föreningsmedlemmarna då får mindre frihet att själva bestämma hur de vill ha det i sin förening, vilka andra organisationer föreningen skall samverka med och i vilka former samverkan skall ske.

Frågan om lagreglering av ideella föreningars verksamhet har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år. Förslag om lagstiftning har då avslagits med hänvisning till att det saknas skäl för en lagstiftning beträffande de ideella föreningarna.

Mitt svar på frågan, om jag är beredd att medverka till en lagstiftning mot kollektivanslutning, är alltså nej.

Jag vill tillägga att jag för egen del aldrig har gjort gällande något annat än att en sådan lagstiftning kan utformas på ett sådant sätt att den blir förenlig med grundlagen. Detta kan dock i sig inte vara något skäl för att den bör införas. Som jag ser det skulle en förbudslagstiftning strida mot de traditioner som har brukat upprätthållas i vårt land när det gäller att slå vakt om föreningsfriheten. Det synes också svårt att med bibehållna krav på konsekvens utforma en lagstiftning i ämnet på ett sådant sätt att den inte skulle få återverkningar på andra områden som kan vara svåra att överblicka.

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Genom att vi fick en ändrad arbetsdag här i kammaren blev det inte möjligt för interpellanten Jörgen Ullenhag att vara här. Jag tackar för att jag fått talmannens tillstånd att ta emot svaret. Jag säger också tack till statsrådet Wickbom för svaret på interpellationen.

Först några funderingar kring detta ämne, som förvisso inte är nytt i denna kammare. Vi har debatterat det här många gånger, och det har talats om skäl för och emot kollektivanslutning till politiskt parti, i detta fall det socialdemokratiska.

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti*

Ett skäl som fortfarande åberopas är det historiska. I fackföreningsrörelsens början var rösträtten starkt begränsad, och arbetargrupperna var till stora delar politiskt omyndiga. Liberalernas och socialdemokraternas främsta politiska mål vid sekelskiftet var den allmänna och lika rösträtten. Men redan under den tid då dessa politiska handikapp fanns för stora grupper var ändå meningarna starkt delade om det riktiga i att kollektivt ansluta personer till ett politiskt parti. Jag har tidigare här i kammaren citerat Hjalmar Branting, som företrädde den uppfattningen att kollektivanslutningen inte fick bli någon bestående ordning. Han för sin del förutsåg en organisationsform där man mera skulle skilja mellan de fackliga och de partipolitiska frågorna.

Sedan Brantings tid har ju historien förändrats. Vi lever i dag i ett mer pluralistiskt samhälle – också ur facklig synpunkt. Nya fackliga huvudorganisationer har tillkommit, och man kan säga att den fackliga rörelsen är stark. Pluralismen består också i att de politiska sympatierna inom fackföreningsrörelsen fördelar sig mera spritt än tidigare. De historiska skälen saknar styrka, och dessutom är de i grunden djupt konservativa.

Det finns alltså anledning att vara misstänksam mot argument som hänvisar till att det som tidigare varit bör bestå. Vi vet ju att i själva verket all progressiv reformverksamhet innebär ett avståndstagande från sådana tankegångar.

Jag har också vid något tillfälle redovisat att den organisationsförändring som har ägt rum inom fackföreningsrörelsen då storavdelningarna tillkom försköt den beslutande instansen från det allmänna medlemsmötet till representantskapet, vilket ytterligare har komplicerat problemet. Ofta är det ju representantskapet, dvs. någon enstaka procent av den totala medlemskåren, som skall besluta om alla medlemmars politiska hemvist. Även inom den lilla grupp som representantskapet utgör råder det ofta delade meningar, och det ger utslag i jämna omröstningar för eller emot kollektivanslutningen.

För några år sedan skrev en socialdemokratisk tidning i en huvudledare:

”Ett flertal fackförbundstidningar har otvetydigt, fast med flera nyanser, tagit ställning för den fundamentala värderingen att anslutning till ett politiskt parti ska beslutas av individen själv och inte av någon annan; framför allt inte av ett mindre antal representanter i en storavdelning.

Till dessa tidningar hör Signalen, Statsanställd, SIA, Transportarbetaren, Beklädnadsfolket och senast även Metallarbetaren.”

Detta tyder på att det finns en stark opinion också i den fackliga delen av rörelsen mot det här odemokratiska förfarings sättet.

Jag hör till dem som anser att vi behöver starka fackliga organisationer för att hävda våra intressen. Men exempel från organisationer som inte har någon partipolitisk samhörighet ger också besked om att styrkan inte ligger i partisolidaritet åt ena eller andra hållet. Från liberalt håll hävdar vi att facklig solidaritet väl går att förena med politisk frihet. Individens rätt till integritet måste hävdas, och reservationsrätten är ingen ursäkt. Det normala måste väl ändå vara, herr justitieminister, att man begär inträde i den organisation man vill tillhöra, och inte bara tvingas tala om att man *inte* vill vara med?

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti*

Men ett politiskt parti bygger ju inte endast på intressen utan också på idéer, och medlemskapet i SAP bör väl innebära att man också är anhängare av en socialistisk ideologi. Medlemskap i en facklig organisation kan däremot rimligen inte innebära att man måste bekänna sig till socialismen. I en demokrati måste den personliga politiska integriteten vara garanterad. Varje åtgärd som naggar den integriteten i kanten måste enligt min mening avvägras.

Kollektivanslutning av fackföreningsmedlemmar till ett politiskt parti är alltså främmande för liberalismen. För en liberal är det naturligt att vara fackföreningsmedlem och lojal mot sin organisation. Men vi förbehåller oss rätten att tänka fritt, själva bilda oss vår egen politiska uppfattning och därefter söka inträde i ett politiskt parti.

Man kan fråga sig: Vilken rätt har jag, som liberal att komma med pekpinnar i den här frågan? En utgångspunkt är naturligtvis mitt fackliga engagemang och mina uppdrag inom det LO-förbund som jag tillhör. Men jag har också ett ansvar som en av lagstiftarna i denna församling att se till att vi har ett demokratiskt hanteringssätt. Branting var ju, som jag nämnde, inne på att detta med kollektivanslutning borde bort så småningom.

Jag vill också citera några ämbetsbröder till justitieministern. Det är intressant att se vad en företrädare, Torsten Nothin, som var knuten till Brantings, Sändlers och Per Albin Hanssons ministärer, skrev i en memoarbok 1957:

”Ju mindre de enskilda människorna har möjlighet att träffa ett fritt val om de vill tillhöra en förening eller icke, desto nödvändigare är det att reagera mot varje försök från en sådan förenings sida att utöva åsiktstvång. Så länge sådana försök uppmuntras är skillnaden från diktaturstaten blott en skillnad till graden, icke till arten.”

Så tyckte statsrådet och justitieministern Torsten Nothin, och många framstående fackföreningsmän och politiker också i de socialdemokratiska leden har sedermera uttryckt samma åsikt.

Men även senare tiders justitieministrar har haft bekymmer med frågan. Sten Wickboms närmaste företrädare skriver i en nyligen utkommen bok: ”Det är många debatter man vill slippa. Sedan länge har det ålegat justitieministern att försvara kollektivanslutningen i riksdagens frågestunder. Det beror på att det enda försvar som finns är det formellt juridiska. En förening har rätt att själv bestämma sina stadgar.

Det är svårt att slopa kollektivanslutningen. Men det är en stor belastning för arbetarrörelsen att ha den kvar. Folkpartiet har insett detta och är därför inte angeläget om någon lagstiftning som berövar partiet ett tillhygge i den s. k. frihetsdebatten.”

Min uppmaning till dagens justitieminister och till den socialdemokratiska regeringen blir då: Tänk om! Vänta inte med denna demokratiska landvinning till dess att det är dags att börja planera memoarböckerna!

Så till interpellationssvaret. Regeringen säger enligt justitieministern att man har samma uppfattning i dag som tidigare. Det är ganska intressant att konstatera att man har en uppfattning i en fråga där man inte ens har partiet med sig.

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

Justitieministern säger vidare i svaret: "Ingen kan tvingas att vara medlem i ett parti." Är det så säkert? Att bli medlem i ett parti där man inte kan påverka frågan och där det är andra som beslutar – innebär inte det en ganska hög grad av tvång?

Justitieministern talar också om formerna. Men är det inte rimligt i en demokratisk stat, med starka demokratiska traditioner, att också se till att de demokratiska formerna hävdas och upprätthålls? Den demokratiska halten har ju bestritts också av många socialdemokrater.

Jag skulle till justitieministern vilja ställa en fråga som inte är ny men som, enligt vad jag förstår, Sten Wickbom ännu inte har gett något svar på: Vad är det för fel på principen att varje människa fritt får välja partipolitiskt medlemskap? Jag upprepar frågan så att det inte blir något missförstånd: Vad är det för fel på principen att varje människa fritt får välja partipolitiskt medlemskap?

I höstas, då vi debatterade denna fråga, försökte jag få justitieministern att se på detta på ett litet annorlunda sätt än snävt partiegoistiskt, genom att jag tog ett hypotetiskt exempel för att därigenom göra det hela litet mera gripbart. Jag väljer även i dag samma exempel för att det skall vara möjligt att diskutera detta.

Om en idrottsförening, där vi tänker oss att justitieministern är medlem, beslutar att ansluta sig till folkpartiet, är det riktigt enligt justitieministerns sätt att se på saken?

Om en LRF-förening, där justitieministern är medlem, ansluter sig till centerpartiet, skulle det då vara riktigt?

Om justitieministern tillhör en Rotary-klubb, som bestämmer sig för att gå in i moderata samlingspartiet, skulle justitieministern då tycka att det var en försvarbar ordning?

Justitieministern säger i svaret att en lagstiftning mot kollektivanslutning skulle innebära en minskad föreningsfrihet, och att man skulle reducera en självklar frihet.

Man frågar sig då: Frihet för vem? Är det den enskilda människan och hennes rättigheter vi som lagstiftare främst skall hävda, eller är det mäktiga organisationers möjlighet att breda ut sig vi skall hävda?

Enligt mitt sätt att se har lagstiftare och statsmakt i en demokratisk stat ett särskilt och stort ansvar i detta sammanhang.

Lagrådet har i sitt utförliga svar, 14 sidor långt, slagit fast att en lagstiftning mot kollektivanslutning inte utgör något hinder ur grundlagsträttslig synpunkt. Justitieministern säger att han aldrig har påstått det heller. Det kan naturligtvis vara något som låter sig sägas.

I interpellationssvarets senare del sägs det att en förbudslagstiftning skulle strida mot de traditioner som har brukat upprätthållas i vårt land – detta konservativa tänkande har jag polemiserat mot.

I slutet av svaret står det att det synes svårt att med bibehållna krav på konsekvens utforma en lagstiftning i ämnet på ett sådant sätt att den inte skulle få återverkningar på andra områden som det kan vara svårt att överblicka. Det skulle naturligtvis vara intressant för kammaren att få veta

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti*

vilka konsekvenser som justitieministern har tänkt på när han skrev detta.

Till sist vill jag läsa upp några rader ur en artikel i Aftonbladet, som skrevs strax efter det att vi hade haft debatten i höstas. Tidningen skriver följande:

”Aftonbladets linje är och förblir nej till kollektivanslutning. Därför att den inte hör hemma i en modern demokrati. Den är en kvarleva från den tid då vi inte hade allmän rösträtt och när fackföreningar var förbjudna.

I en demokrati som vår är kollektivanslutning av enskilda individer ett övergrepp mot människors integritet och rätt och frihet att själva välja politiskt parti och ideologi. Och den är ett intrång i valhemligheten:

Att som den socialdemokratiska partiledningen fortsätta att försvara denna principvidriga metod är både oklokt och obegripligt.”

Riksdagens många uttalanden i samma riktning under ett tiotal år har i sak strukit under det som Aftonbladet så klart har formulerat. Det är dags att upphöra med att kollektivansluta människor – detta är demokratiskt ovärdigt. Kollektivanslutningen innebär ingen styrka. Inflytande i ett parti skall bygga på aktivitet och engagemang, och det skall finnas en samverkan som bygger på jämlikhet – jämlika möjligheter och förutsättningar. Kollektivanslutningen har i dag ingenting med aktivitet, engagemang eller jämlikhet att göra. Den borde upphöra!

Här har justitieministern och den socialdemokratiska regeringen ett stort ansvar!

Anf. 6 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Kammaren kommer att diskutera konstitutionsutskottets betänkande om motioner beträffande kollektivanslutningen den 24 april. Anledningen till att jag tar till orda i dag är inte att jag känner behov av någon förövning för den debatten, men det kanske inte är säkert att vi har justitieministern i kammaren den dagen. Därför vill jag ta det här tillfället i akt att få växla några ord med justitieministern.

Det svar som justitieministern har lämnat på interpellationen är för mig inte överraskande. Det har framställts åtskilliga frågor och interpellationer under årens lopp om detta ämne. Socialdemokratiska justitieministrar har kommit och gått, men svaren har hela tiden varit desamma. Man vill inte, som man säger, lägga sig i och begränsa de fackliga organisationernas rätt att själva besluta om sina angelägenheter. Denna läxa upprepas ständigt, av gammal vana.

För mig var detta alltså ingen överraskning. Den nuvarande justitieministern – liksom de tidigare – har för mig framstått som en pålitlig väktare på Sions murar när det gäller att försvara kollektivets makt över den enskilde, föreningens makt över medlemmen – med de konsekvenser detta har fått i vårt moderna samhälle och speciellt på det här området.

Vad jag i det här svaret, liksom i tidigare svar, förgäves har forskat efter är någonting om den enskilda människans rättigheter. Vi lever ändå i ett samhälle som är uppbyggt icke av organisationer utan av medborgare. Det är den enskilde medborgarens och individens frihet, rättigheter och värdighet som vi alltid måste sätta i centrum. Jag vill lägga fast detta som en deklaration

från centern. Jag upphör aldrig att förvånas över att socialdemokraterna inte kan göra motsvarande deklARATION.

Justitieministern för ett långt resonemang om de ideella föreningarna. Det är klart att dessa spelar en betydelsefull roll i vårt samhällsliv, men när föreningar och organisationer sätter sig i det allmännas ställe, då befinner vi oss i nära konflikt med våra grundlagars ursprungliga andemening. Jag kan föreställa mig att justitieministern, om han närmare kläms på detta, säger att ingen tvingas ingå i ett parti. Man har ju sin reservationsrätt. Får jag för att förebygga den repliken säga till justitieministern: Glöm inte att justitieministern också är ansvarig för våra vallagar, där det mycket noga stadgas att valhemligheten icke får blottas. Den som reserverar sig mot kollektivanslutning till ett politiskt parti, och det är ju bara socialdemokraterna det gäller, är i alla fall tvungen tala om att han *inte* vill tillhöra det socialdemokratiska partiet. Detta är en åsiktsförklaring som den enskilde enligt min mening inte skall vara skyldig att lämna.

Sedan vill jag i likhet med Elver Jonsson stanna något vid avslutningen på interpellationssvaret. Det är gåtfullt, och jag skulle gärna se att justitieministern ville närmare kommentera den sista meningen i svaret.

Det lagförslag som är framlagt har ju sitt ursprung i en motion som jag har skrivit tillsammans med ett antal andra centerpartister. Den motionen och det lagförslaget tar enbart sikte på reglering av relationen till detta att bli ansluten till ett politiskt parti – inte till något annat. Vad finns det då för anledning, herr justitieminister, att se framför sig att andra svårigheter skulle uppstå? Vi kan väl åtminstone vara överens om att diskutera en fråga i taget.

Anf. 7 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag anmälde mig till den här debatten sedan jag läst justitieministerns svar och sett att det finns många omedvetna eller medvetna fel i detta. Justitieministern säger t. ex. att ingen kan tvingas att vara medlem i ett parti. Jo, visst kan man tvingas! Jag har själv blivit tvingad till det mot min vetskap, mot min vilja.

Förr, då man hade små fackföreningar, blev alla medlemmar kallade till föreningarnas möten och kunde själva vara med och påverka beslutet. Det förekommer än i dag på vissa håll. Det förekom på ett ställe i Sydsvrige för några år sedan. Alla medlemmar var kallade till mötet, och några av dem som var med reserverade sig mot beslutet om kollektivanslutning – det var åtta medlemmar. De fick dagen därpå se sina namn uppsatta på företagets anslagstavla under rubriken "Osolidariska medlemmar". Så kan det gå till!

Låt mig ta upp mitt eget fall som medlem i Byggnadsarbetareförbundets avdelning 25 i Uppsala. Det är en storavdelning med ett representantskap. För några år sedan – det är rätt många år sedan nu, men efter det att jag hade blivit riksdagsman – bestämde man i representantskapet med 76 röster mot 9 och 2 nedlagda att 6 361 medlemmar i avdelningen skall anslutas till socialdemokraterna. Vad är detta för demokrati? Justitieministern kallar det för de fackliga organisationernas rätt att besluta om sina egna angelägenheter. Men de flesta av dem som inte var med i representantskapet fick inte veta

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti*

något om beslutet. Själv fick jag reda på det av en händelse nio tio månader senare. Jag var alltså medlem i två partier tre fjärdedels år utan att veta om det. Det menar jag är att tvingas vara medlem i ett parti som man inte bett att få tillhöra.

Vill man sedan man blivit kollektivansluten komma ut ur detta parti, socialdemokraterna, skall man avge en skriftlig reservation. Det förekommer, t. ex. i en avdelning här i Stockholm, att man godtar reservationen endast om den skrivits på ett papper med en viss färg. Så fungerar det.

När jag ringde till socialdemokratiska partiet i Uppsala och frågade om jag var registrerad som medlem, eftersom jag var facklig medlem i Byggnads i Uppsala, fick jag till svar: Vi registrerar inte namnen, vi får bara antalet från facket. – Man får alltså bara uppgift om antalet, drygt 6 000 människor, men inte namnet på dem. Medlemmarna vet alltså inte att de är medlemmar, och partiet vet inte vilka som är medlemmar. Ändå talar man om inflytande i partiet. Vad är det för struntprat?

Vad är det för fel på principen att varje människa själv skall bestämma vilket parti hon vill tillhöra? Den frågan har ställts många gånger. Elver Jonsson ställde den här i dag till justitieministern. Det är inget fel, var vi fått besked om i tidigare debatter med socialdemokraterna.

Nils Kjellgren skulle i slutet av 1960-talet försöka försvara kollektivanslutningen. Han sade rent ut att det var en ekonomisk fråga för partiet. Det skall vi inte hymla med, sade han, partiet behöver pengarna. Samma sak sade Hilding Johansson i Trollhättan i en debatt för några år sedan, då han fick frågan: Vad är det för fel att var och en själv skall bestämma? Det är inget fel, sade Hilding Johansson. Men partiet behöver pengarna. Man är alltså beredd att så att säga trampa på människovärdet, trampa på människors rätt att själva bestämma om sin partitillhörighet, därför att partiet behöver pengarna. Det är cynism av värsta slag, tycker jag.

Justitieministern säger också i svaret att det blir minskad föreningsfrihet genom att medlemmarna, om det blir en lagstiftning på detta område, får mindre frihet att själva bestämma. Vad är nu detta? Då får man ju verkligen frihet att själv bestämma, dvs. om man är befriad från hotet att när som helst få beskedet: Vi beslöt i går kväll att du skall vara socialdemokrat.

Nej, kollektivanslutningen är en skamfläck för det socialdemokratiska partiet, vilken ni så snart som möjligt borde utradera, och den är en skamfläck för Sverige. Det är ju bara ett fåtal länder där socialisterna använder sig av kollektivanslutning och ett av de länderna är Sverige – tyvärr.

Anf. 8 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! I november 1983 påstod jag här i kammaren att jag var medlem i två politiska partier – dels, frivilligt, i moderata samlingspartiet, dels i det socialdemokratiska partiet, där jag blivit medlem utan att veta om det.

Jag tror, herr talman, att denna fråga inte tillhör ministerns favoritämnen. Den här frågan måste ju vara svår för varje människa som bekänner sig till demokratin. Det är precis som Allan Åkerlind här har sagt, nämligen att

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

namnet på den som blir kollektivansluten inte finns i något register. Hon eller han får inga möteskallelser eller medlemstidningar. Vad de får är betala en avgift till ett parti, där man kanske inte vet att man är medlem. Varför är det så här? Jo, helt klart därför att det handlar dels om pengar, dels om ett antal medlemmar. Det skulle vara en katastrof för vår statsminister om han en morgon vaknade och fann att kanske 500 000 medlemmar hade lämnat hans parti – vilket, på goda grunder, hade varit fallet om kollektivanslutningen hade slopats.

För en tid sedan beslöt en facklig avdelning i Värmland om en försöksverk-samhet. Man skulle testa hur många som skulle kunna tänkas bli frivilliga medlemmar om kollektivanslutningen slopades, och det var inte många – omkring 5 %. Några dagar senare kunde man, och det är förvånande, i bladen läsa: Nu kollektivansluter vi igen. Det var tydligen ett litet antal människor som var intresserade av att bli frivilligt anslutna. Jag tror inte att man kan "svänga" mer än den här avdelningen gjorde.

Jag tror att man i dag kan påstå att moderata samlingspartiet är ett parti som många tjänstemän sympatiserar med. Vidare tror jag att ministern hade protesterat högljutt ifall han en morgon vaknade och noterade att hans fackliga organisation hade beslutat att kollektivt ansluta honom till modera-terna. Men han kan vara lugn. Vi har ingenting emot att tjänstemän sympatiserar med oss, men vi vill på inga villkor skaffa medlemmar på det sätt som här nämnts. Det kan socialdemokraterna ensamma göra, ännu så länge.

Man talar här om att det står var och en fritt att avgöra hur hon eller han vill ha det. Men det är alltså inte så. Det är helt klart – det är bevisat – att många människor inte vet om att de är medlemmar i det socialdemokratiska partiet. Jag vet att ministern har ont om tid och har en fullspäckad almanacka, annars kunde han ha följt med till Kockums på måndag. Vi kunde ha gått runt där och frågat de anställda om de vet att de är medlemmar i ett politiskt parti. Det är inte mycket man kan garantera här i världen, Sten Wickbom, men jag kan garantera att majoriteten av de tillfrågade skulle svara nej på en sådan fråga.

Möjligheterna att reservera sig finns, men det är ytterst besvärligt. Det är olika från förbund till förbund, alltifrån att det går att reservera sig till att det är helt omöjligt – man skyller då på dataregister.

När jag själv i en debatt tidigare påstod att jag var medlem i två partier gick det två dagar senare ut en bulletin via TT från en pressekreterare här i huset som sade att jag var struken. Jag ringde och talade med Metalls ombudsman i Malmö, och han sade att jag var struken därför att jag hade skrivit på ett formulär. Jag har aldrig skrivit på något formulär – det är en efterhandskon-struktion.

Ministern skriver i sitt svar att detta är ett ingrepp i organisationernas och föreningarnas frihet. Men det kan inte vara ett ingrepp i någon förenings frihet att man låter den enskilde medlemmen själv bestämma om han skall tillhöra ett visst politiskt parti eller ej.

Herr talman! Till sist vill jag säga, att om de borgerliga partierna vinner valet till hösten, kommer jag att med alla medel kämpa för att denna ytterst

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till politiskt parti*

förnedrande anslutningsform försvinner så snart som möjligt. Det finns nämligen bara ett sätt på vilket en människa bör bli medlem i ett politiskt parti, och det är när hon själv tar ett eget initiativ. Alla andra sätt måste vara felaktiga och framför allt skrämmande i en demokrati, som Sverige trots allt är.

Anf. 9 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Samarbetet mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratin har djupa rötter. Att man från borgerligt håll angriper detta samarbete är i och för sig inget nytt. På senare tid har emellertid de borgerliga partierna velat använda lagstiftning i detta syfte. Det är en lagstiftning som skulle gripa in i de ideella föreningarnas inre liv. En sådan ordning skulle strida mot en gammal svensk tradition.

Från början, liksom i dag, har socialdemokratin och fackföreningsrörelsen varit två delar av arbetarrörelsen. Med politiska och fackliga medel har samma människor strävat efter samma mål. Under uppbyggnadsskedet handlade det om att vinna rösträtt och föreningsrätt åt de grupper som inte var fullvärdiga medborgare i det dåtida samhället. Sedan har kampen gällt arbetstid, dräglig levnadsstandard, social trygghet, arbetsmiljö och mycket annat.

Om man inte ser dessa sammanhang, kan idén med kollektivanslutningen te sig svårförståelig. Men ser man det historiska perspektivet och ändå så hårt angriper denna samverkan har man inte något annat syfte än att med en särslagstiftning mot arbetarrörelsen skada denna samverkan, som i mycket har varit grunden för vårt välfärdssamhälle, för folkhemmet.

Herr talman! Låt mig slå fast att jag har respekt för uppfattningen att kollektivanslutningen i dess nuvarande former bör upphöra. Denna uppfattning finns företrädd också bland socialdemokrater. Det är mitt svar på frågan vad det skulle vara för fel på principen att varje människa utan föregående föreningsbeslut väljer medlemskap i ett parti.

Men, herr talman, det är inte heller fel på principen att ideella föreningar själva skall få bestämma om sitt inre liv. Vid det socialdemokratiska partiets kongress i höstas behandlades frågan om nya vägar för samarbetet mellan partiet och fackföreningsrörelsen. Kongressen beslutade att införa två nya alternativa anslutningsformer.

En av de nya anslutningsformerna är den s. k. organisationsanslutningen. Kongressens beslut i den delen innebär att en lokal facklig organisation som sådan kan anslutas till partiet. Medlemmarna i facket blir med denna anslutningsform inte partimedlemmar annat än efter enskild ansökan.

Det andra nya alternativet för facklig-politisk samverkan är den s. k. anslagsmodellen. Den innebär, liksom organisationsanslutningen, att medlemmarna i facket blir partimedlemmar endast efter enskild ansökan. Samtidigt får den fackliga organisationen möjlighet att ge anslag till partiet. För de fackföreningsmedlemmar som vill ansluta sig till partiet är avgiften betald genom den fackliga organisationens anslag till partiet.

Kongressen beslutade också att anta nya riktlinjer för hur kollektivanslut-

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

ningen skall tillämpas. Det innebär bl. a. att beslut om kollektivanslutning bör ligga så nära medlemmarna som möjligt i klubbar och sektioner samt att reservationsrätten bör förstärkas. Reservation skall kunna lämnas när som helst, utan administrativt krångel. Informationen till de kollektivt anslutna skall vara fullständig. Så här skall det gå till. Med den här uppläggningsen, Allan Åkerlind, Elver Johansson och andra: Kom inte och tala om tvång! Kom inte och tala om brott mot valhemligheten! Den som reserverat sig har ju inte sagt ett ljud om hur han tänker rösta i kommande val.

I vad gäller påståendena om trakasserier kan jag inte ställa upp och vitsorda att det ena eller det andra kan ha inträffat, men jag säger bestämt att jag och arbetarrörelsen självfallet tar avstånd från trakasserier i sådana här sammanhang.

När man nu från borgerligt håll vill lagstifta mot samverkan mellan fackföreningsrörelsen och det socialdemokratiska partiet, vill jag säga att man i själva verket inte vet vad man lagstiftar mot, för denna samverkan är under ständig förändring. Man borde också göra klart för sig på borgerligt håll, tycker jag, vilka återverkningar en sådan lagstiftning får på andra områden. Det är väl känt att olika former av samverkan, också kollektiva former, förekommer mellan föreningar inom näringslivet och kooperativen, mellan ideella föreningar och studieorganisationer, osv. Nu talar man om förbud mot kollektivanslutning till politisk sammanslutning. Det begreppet har lagrådet hittat på. Med all respekt för lagrådet är detta långt ifrån ett klart begrepp. Bortsett från det kan man fråga: Blir nästa steg att lagstifta mot kollektivanslutning till andra sammanslutningar än s. k. politiska sammanslutningar, hur nu det begreppet i praktiken kommer att exakt avgränsas?

Men, herr talman, jag skall inte gå längre i diskussionen om lämpligheten av lagstiftning om ideella föreningar. Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen avvisat försök att med tvångslagstiftning inkräkta på de ideella föreningarnas inre liv. En sådan diskussion förestår när de borgerliga motionerna i ämnet skall behandlas här i kammaren. Jag respekterar riksdagens ställningstagande, och jag har det ställningstagandet som fast utgångspunkt för varje diskussion i den fråga som har dragits upp i interpellationen och inläggen här. Med den utgångspunkten är det självklart för mig att diskussionen om formerna för ideella föreningars inre liv skall föras i föreningslivet och inte här i kammaren.

När det gäller formerna för samverkan mellan fackföreningsrörelsen och det socialdemokratiska partiet pågår en sådan diskussion för fullt, och formerna är också under utveckling som en följd av den diskussionen.

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag vill påpeka en liten felsägning av justitieministern. Jag heter Jonsson och inte Johansson, men det är en bagatell. Däremot var det ingen felsägning från min sida då jag påstod att justitieministern var djupt konservativ i sitt svar, och hans inlägg nu bekräftar den tesen. Den uppfattningen stämmer tyvärr.

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

När justitieministern talar om de djupa rötterna och det historiska perspektivet är det att spinna på detta konservativa tema. Justitieministern säger: Ser ni inte detta historiska perspektiv och respekterar det? Men ställ frågan till Aftonbladet och till de socialdemokratiska facktidningarna: Ser inte ni det historiska perspektivet, ni som lever mitt i det? Det är märkligt att de har samma uppfattning som vi, som utifrån liberala utgångspunkter tycker att man fritt skall välja partipolitisk gemenskap.

Så talar justitieministern om den socialdemokratiska partikongressen. Om jag hade haft justitieministerns partipolitiska roll hade jag kanske inte tagit det exemplet. Vad som hände där var inte att ge någon frihet utan det var att *öka på mångfalden* i tvånget. Man hittade då på nya sofistikerade former för att hålla fast vid en djupt odemokratisk inställning och tradition. Dessutom skulle den socialdemokratiska partiboken komma till heders igen. Den skulle också delas ut även till dem som aldrig hade begärt inträde i partiet. Partisekreteraren (s) sade på kongressen att det kunde vara ett hot mot föreningsrätten att lagstifta mot kollektivanslutning. Lagrådet har nu slagit fast att det var ett felaktigt påstående. Det är väl att detta blivit tillrättat.

Jag har tidigare nämnt – eftersom justitieministern vill uppehålla sig vid det historiska – Brantings uttalanden att kollektivanslutningen borde rensas ut, och jag har också nämnt de företrädare på justitieministerposten som har vändats inför den här frågan. Nu säger justitieministern att han har respekt för alla oss som är emot kollektivanslutningen, och det låter naturligtvis hedervärt. Men justitieministern drar ingen slutsats av det och, vad värre är, har drar ingen slutsats av riksdagens ställningstagande. Riksdagen har vid upprepade tillfällen fördömt denna djupt odemokratiska form för politiskt medlemskap. Jag skulle vilja fråga justitieministern: Tar justitieministern något intryck av att riksdagen vid upprepade tillfällen har sagt att detta är ovärdigt?

Justitieministern har alltså inte svarat på frågan vad det är för fel på principen att varje människa själv skall välja politisk gemenskap. Jag frågade också: Om justitieministern själv skulle bli kollektivansluten till annat parti än sitt eget, skulle det vara i sin ordning enligt justitieministerns sätt att se?

Anf. 11 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! I sitt andra inlägg gjorde justitieministern ett rollskifte. Han talade inte längre i egenskap av justitieminister utan såsom socialdemokrat. Det högaktar jag justitieministern för. Han har tagit det i mitt tycke riktiga steget att icke låta sig kollektivanslutas utan att frivilligt – jag utgår från att det var så – ansluta sig till ett politiska parti. Så skall det naturligtvis gå till.

Av det skälet anför justitieministern här åtskilliga funderingar, sedda ur perspektiven. Ja, låt oss följa historien litet grand och då inte bara här i Sverige utan också i Västeuropa i övrigt. Faktum är att det vid sekelskiftet i ett rätt stort antal länder förekom kollektivanslutning till de socialdemokratiska partierna.

Land efter land har fallit bort. På Europas fastland är det i dag bara

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

socialdemokratin i Sverige och i Norge som tillämpar kollektivanslutning. I Finland har det upphört. Varför har det upphört? Kan det inte bero på att vi har fått en bättre skolundervisning och att man når valbarhetsålder i ett läge då man fått en ganska god orientering om politik och om samhällsfrågor? Är det inte därför man i land efter land ansett att den enskilde själv är kapabel att bestämma vilket politiskt parti han vill tillhöra och att förverkliga det genom en frivillig handling?

Socialdemokratin i Sverige har ännu inte hunnit lika långt på utvecklingens väg. Hur länge skall det dröja innan man inser att man i det här fallet driver en fråga som har en mycket bräcklig grund i opinionen, i den mån någon sådan grund alls existerar.

Justitieministern tog avstånd från de trakasserier som äger rum på arbetsplatser – fattas bara att justitieministern inte skulle göra det! Vi har i konstitutionsutskottet haft anledning att ta upp den här frågan åtskilliga gånger. Ett år kallade vi in professor Lewin, som ju har gjort vetenskapliga undersökningar och skrivit böcker i ämnet. Han sade: Egentligen är det väl inte min uppgift att ge utskottet råd – det är ju fråga om politik – men ingenting skulle förbättra trivseln på arbetsplatserna mer än att man tog bort kollektivanslutningen. – Kollektivanslutningen ligger där som en surdeg som jäser och förorsakar otrivsel.

Jag kan försäkra justitieministern – han får väl själv inte samtal om den saken – att det många gånger händer att den enskilde jobbaren ringer till exempelvis mig och frågar: Hur i all världen kan ni i riksdagen lagligen tillåta att kollektivanslutningen får fortsätta på detta sätt, med de trakasserier som jag får uppleva? Det är naturligtvis inte fråga om trakasserier i fysisk mening men i psykisk, och det är många gånger betydligt värre.

Jag fick inte något uttömmande svar på min fråga om den sista meningen i svaret – det kanske kommer i en senare replik. Om inte annat kanske vi får nöjet att träffas här den 24 april?

Anf. 12 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Det har sagts tidigare i den här debatten att vi skall ha facklig solidaritet och politisk frihet. Det har vi från moderaterna hävdad. Vi skall ha facklig solidaritet men politisk frihet.

När det blev känt att jag hade gått med som medlem i dåvarande högerpartiet, nuvarande moderata samlingspartiet, var jag ordförande i en fackförening. De övriga fyra i styrelsen, som var socialdemokrater, ville ha ett styrelsemöte om detta, och det fick de. Det var många hårda ord som växlades där. De lindrigaste tillmälena var "arbetsgivarhantlangare" och "dumskalle". Det är emellertid, menar jag, politisk frihet att säga vad man tycker åt varandra, och det sade jag också till dem. Men när sammanträdet var avslutat tog vi varandra i hand på att vi skulle jobba ihop fackligt, och politiken – oavsett vilket parti man ville tillhöra – skulle var och en få ha för sig själv. Det tycker jag också är korrekt.

Justitieministern jämförde kollektivanslutningen med bidrag och anslag

*Om lagstiftning
mot kollektivanslutning till poli-
tiskt parti*

och den samverkan med studieförbund som förekommer från olika partiers sida. Det tycker jag är att försöka blanda bort korten – det är helt andra saker. Att fackliga organisationer ger anslag till politiska partier kan man kritisera – det tycker jag är fel. Den fackföreningskontingent man betalar skall användas till facklig verksamhet och ingenting annat, men det är en sak för sig. Kollektivanslutningen handlar ju om att – med eller mot deras vilja – ansluta människor till ett parti som de aldrig begärt att få bli medlemmar i, att ansluta föreningens medlemmar till en annan organisation. Jag tycker att det är fel, och det kommer jag alltid att hävda. Jag vill fråga justitieministern: Delar justitieministern den uppfattningen – som bl. a. Nils Kellgren och Hilding Johansson har framfört i olika riksdagsdebatter – att det bara är av ekonomiska skäl som socialdemokraterna behåller kollektivanslutningen? Det kunde vara intressant att få veta vad Sveriges justitieminister anser i den frågan. Är det enbart av ekonomiska skäl som socialdemokraterna behåller kollektivanslutningen, såsom de båda företrädarna tidigare har sagt?

Justitieministern säger att lagstiftning mot kollektivanslutning skulle vara ett ingrepp i organisationernas inre liv. Men vad innebär det då att utan medlems hörande besluta att han skall tillhöra ett politiskt parti? Är inte det att ingripa i den enskildes inre liv? Jag tycker att det är skandal att sådant skall få förekomma, t. o. m. med regeringens goda minne och tillstyrkande. Menar justitieministern att detta innebär att de fackliga organisationerna skall få föra ett inre liv på det sättet att de skall få göra precis som de vill med medlemmarna i varje situation utan att man skall få ingripa med lagstiftning? Jag menar att kollektivanslutningen innebär att man sätter sig över den enskilde medlemmens tänkande och tyckande. Man säger: Så här skall du tycka, där skall du vara medlem.

Om man skulle göra något fysiskt ingrepp på den här människan, som man gör t. ex. med grisar, och sätta ett märke i örat – skulle det även då vara förkastligt att ingripa med lagstiftning? Skall alltså principiellt vilka övergrepp som helst tillåtas?

Min första fråga är således: Delar justitieministern den uppfattningen att kollektivanslutningen bibehålls bara av ekonomiska skäl?

Min andra fråga är: Menar justitieministern att man inte skall ingripa i något fall om en organisation förgriper sig mot medlemmarna?

Anf. 13 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Utan att göra någon som helst liknelse i övrigt måste jag säga att ministern befinner sig i samma situation som en kung gjorde i Sverige på 1500-talet, nämligen Erik XIV. Han är omgiven av dåliga rådgivare. Vem är ministerns Jöran Persson?

Det som ministern talar om stämmer inte med verkligheten. Det är inte i ett fåtal fall eller i enstaka fall som trakasserier inträffar och som man bryter mot integriteten. Det händer faktiskt på många, många ställen. Det händer på så många ställen att ministern borde vara djupt oroad över att det förekommer. Ministern har här presterat bortförklaringar som han enligt min mening inte själv kan tro på.

Herr talman! Vi moderater är inte ensamma när det gäller den negativa inställningen till kollektivanslutningen. Det finns en del tidningar inom arbetarrörelsen som är starkt kritiska mot detta. Man har gjort ett antal undersökningar och frågat LO-medlemmar vad de tycker om detta förfaringssätt. En stor majoritet har sagt att det är fel metod.

Vi moderater blir ofta beskyllda för att vara krämare. Är det några som kan kallas krämare är det faktiskt ministern och hans parti. De gör på det här sättet enbart därför att man tjänar pengar om man skaffar sig medlemmar – som dessutom i de allra flesta fall inte vet om att de är medlemmar.

Ministern talar om att partikongressen beslutat eller rekommenderat så eller så. Det är mycket möjligt. Men det är ett slag i luften. Jag har nyligen läst att i Malmö har Metalls ledning återigen sagt att detta är en bra och vettig anslutningsform.

Det skulle förvåna mig om man i Metall i Malmö är ensam om att ha den uppfattningen. Metalls medlemmar delar den inte, men Metalls ledning i Malmö delar den helt uppenbart.

Detta med kollektivanslutning kan ibland få litet komiska konsekvenser. För inte så många år sedan hände i en organisation som också tog emot medlemmar på detta sätt att det visade sig, när man slog på miniräknaren för att se hur många medlemmar man hade, att man hade fler medlemmar än Sverige hade invånare. Detta borde vara ett skäl bland många att ta avstånd från denna verksamhet.

Jag tror till skillnad från ministern att vi vet vad vi gör när vi kommer att lagstifta mot kollektivanslutningen. Det går inte att säga att detta innebär ett ingrepp i föreningarnas organisation eller deras verksamhet. Det enda vi vill åstadkomma – och det är det fundamentala – är att socialdemokraterna, precis som alla andra partier, skaffar sig medlemmar som frivilligt, och på eget initiativ, har sökt medlemskap. Intill dess att detta gäller kommer vi att framföra kritik.

Jag skall inte tala längre, herr talman, men jag vill återigen betona och understryka att om borgerligheten vinner valet i år så kommer mycket snabbt en lag emot kollektivanslutning. Dagen efter kommer vi att uppleva att socialdemokraterna tappar en halv miljon medlemmar – trevligt för oss men tråkigt för socialdemokraterna.

Anf. 14 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag inte var tillräckligt rask att begära ordet, men jag förutsatte att justieministern skulle göra ett försök att svara på de frågor jag ställde. Jag har t. o. m. upprepat dem och försökt tala långsamt för att han skulle kunna samla sig till intellektuell hederlighet och försöka svara på frågorna.

Det gällde för det första: Vad är det för fel på principen att själv välja politiskt parti? Och för det andra: Skulle justieministern tycka att det är rätt att han blir politiskt kollektivansluten till annat parti än det han sympatiserar med?

Om skärpta åtgärder mot hembränning

Det är inte svaren som gett det starkaste ekot hittills, det är fastmer tystnaden.

Jag kan naturligtvis inte begära att justitieministern skall ta intryck av mig, även om jag har erfarenhet som facklig förtroendemän inom det LO-förbundet jag tillhör. Men läs det socialdemokratiska idéprogrammet från den kongress som justitieministern här återopat, där det står: "Det är ett mål som rymmer både individens okränkbara frihet och samhällets positiva åtgärder för att --- garantera denna frihet". Med tanke på det beslut som togs i Folkets hus säger en nära medarbetare till justitieministern, sakkunnig i statsrådsberedningen, som tidigare varit journalist i Metallarbetaren och LO-tidningen och varit redaktör på riksradios ekoredaktion: "Vart tog friheten vägen? Var finns trovärdigheten? Hur rymms individens okränkbara frihet och socialdemokratins strävan att --- garantera denna frihet, inom kollektivanslutningens förkvävande famn?"

Jag rekommenderar justitieministern att ta ett samtal med Aftonbladets ledning, som har en helt annan uppfattning än justitieministern i denna fråga. Man behöver naturligtvis där någon form av "orientering". Eller tala med de fackliga ledare som tycker som vi att kollektivanslutningen bör rensas ut! Eller varför inte vid en lunch ta en diskussion med regeringens frihetsminister och undersöka hur långt han kommit när det gäller att utveckla demokratin.

När det gäller frågan om lagstiftning eller inte kan vi ha olika uppfattning. Från folkpartiets sida har vi hoppats att socialdemokraterna av egen kraft skulle ta itu med detta problem. Det är först när man nonchalerat riksdagen i över 10 år som tålmodet krympt och vi ansett oss tvingade att kräva en lagstiftning, en lagstiftning som lagrådet för sin del anser det vara rimligt att införa för att få bort detta odemokratiska - det som Aftonbladet kallar ett "övergrepp" mot de fackliga medlemmarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:501 om skärpta åtgärder mot hembränning

Anf. 15 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har mot bakgrund av uppgifter i en tidningsartikel frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av de många rapporterna om en stark ökning av hembränningen.

Enligt det beslut som riksdagen nyligen har fattat angående polisens arbetsmetoder får de lokala och regionala myndigheterna i fortsättningen ett avgörande inflytande över verksamhetens inriktning och resursfördelningen inom polisväsendet. De får således starkt ökade möjligheter att satsa resurser på de områden som de bedömer som särskilt angelägna. En ökad olovlig tillverkning av alkohol bör därför i första hand uppmärksammas av de lokala polismyndigheterna med deras förtroendevalda styrelser. Jag bedömer att några åtgärder från regeringens sida för närvarande inte behövs.

Anf. 16 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! "Det är viktigt att begränsa den totala alkoholkonsumtionen." Detta citat är hämtat från socialstyrelsens framställning om pengar för fortsatt undersökning och bevakning av utvecklingen av hembränningen.

Jag utgår från att justitieministern liksom jag ställer sig bakom detta uttalande från socialstyrelsen – att det är viktigt att begränsa den totala alkoholkonsumtionen.

Generaldirektör Barbro Westerholm sade i ett tal så sent som den 12 februari: "Den oregistrerade alkoholkonsumtionen har troligen ökat, särskilt hembränningen. Jag känner en viss oro inför framtiden." Hon citerade vid detta tillfälle också Dagens Nyheters chefredaktör Svante Nycanders kända utalande: "Hembränningsförbudet är den spets på vilket ett stort byggnadsverk är uppfört. Bryter man den blir alkoholpolitiken en grushög."

Vi är alla glada över att den totala alkoholkonsumtionen har minskat. De undersökningar som med jämna mellanrum gjorts av socialstyrelsen tycks också visa att ökningen av hembränningen inte är lika stor som minskningen av den registrerade alkoholkonsumtionen, utan det har – totalt sett – skett en minskning av konsumtionen. Men av dessa undersökningar och av rapporter från polisen och från annat håll framgår alldeles klart att hembränningen har ökat och att attityden till hembränningen har förändrats. Detta är väldigt allvarligt.

Jag tackar statsrådet för svaret. Men jag måste säga att jag känner oro inför den sista meningen i hans svar: "Jag bedömer att några åtgärder från regeringens sida för närvarande inte behövs." Jag skulle vilja fråga justitieministern: Beror detta svar på att statsrådet inte känner någon oro för utvecklingen? Eller är det av formella skäl som justitieministern svär sig fri från ansvaret att vidta några åtgärder?

Anf. 17 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag ser allvarligt på detta brott både av alkoholpolitiska skäl och med hänsyn till den allmänna laglydnaden. Jag förmodar att Karl Erik Eriksson ställde sin fråga till mig i min egenskap av ansvarig för polisväsendet. Där har riksdagen i enighet beslutat om en decentralisering av ansvar och befogenheter. Menar vi allvar med ett sådant decentraliseringsbeslut, skall vi inte när vi inför den nya ordningen starta genom att komma med pekpinna från Stockholm om hur man skall hantera sina resurser vare sig det gäller sådana här brott eller andra brott.

Anf. 18 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Det var värdefullt att justitieministern deklarerade att han ser med allvar på utvecklingen när det gäller hembränningen.

Beträffande i vilken egenskap jag frågade statsrådet är det riktigt att jag ställde frågan mot bakgrund av de nämnda tidningsartiklarna. Men jag frågade statsrådet också i hans egenskap av representant för regeringen i stort. Då måste man väga in de sociala aspekterna.

Vi är tydliga överens om att det skett en kraftig ökning. Vad jag vill ställa

en fråga om och föra vidare till justitieministern är hur länge man skall tolerera en ökning – som vi nu utan tvivel är överens om har skett – innan regeringen vidtar några åtgärder.

Anf. 19 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Även om det har varit en ökning har glädjande nog denna ökningskurva brutits under 1984.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1984/85:113 om våldspornografi

Anf. 20 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig

varför man får djupt kränka och missakta kvinnor i våldspornografiska skildringar, när man inte får missakta människor som har t. ex. svart hudfärg, är judar, kommer från Turkiet eller är mormoner,

vad det är för skillnad ur yttrande- och tryckfrihetssynpunkt när man lagstiftar mot rörliga bilder men inte mot tryckta bilder,

vad jag tänker göra för att minska den våldspornografi som så skändligt kränker kvinnor.

Inledningsvis vill jag gärna slå fast att det enligt min mening är en mycket angelägen fråga som Margareta Persson har tagit upp. Jag vill också säga att jag givetvis helt delar Margareta Perssons allmänna syn på våldspornografien. Frågan är emellertid på vilket sätt vi bäst skall motverka dess spridning.

Som Margareta Persson påpekar finns det redan i dag vissa möjligheter att ingripa mot grov pornografi. Jag tänker då – såvitt avser stillbilder – på skyltningsförbudet, barnpornografibrottet och straffbestämmelsen om förledande av ungdom.

Margareta Persson är i interpellationen inne på tanken att bestämmelsen om hets mot folkgrupp bör utvidgas så att också kvinnor skall ingå bland de grupper som skyddas av bestämmelsen. Vid remissbehandlingen av yttrandefrihetsutredningens betänkande (SOU 1983:70) Värna yttrandefriheten har några remissinstanser fört fram samma tanke.

Själv vill jag först erinra om att bestämmelsen om hets mot folkgrupp syftar till att förhindra diskriminerande uttalanden eller hot mot en viss grupp med anspelning på ras, hudfärg eller liknande. Bestämmelsens formulering skall ses bl. a. mot bakgrund av den FN-konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering som Sverige har tillträtt.

Naturligtvis skulle det vara tänkbart att ändra bestämmelsen så att den kommer att omfatta även sådant som kvinnor i allmänhet – och i så fall kanske också män – upplever som ett uttryck för missaktning av deras kön. Men bestämmelsen skulle då få en helt annan karaktär än nu. Det skulle ju inte längre bli fråga om en bestämmelse till skydd för olika minoriteter. Det straffbara området skulle bli mycket vidsträckt.

Jag är därför inte säker på att detta skulle vara den bästa lösningen, om man vill lagstifta mot våldspornografin. Men frågan kommer naturligtvis upp vid den fortsatta beredningen med anledning av yttrandefrihetsutredningens betänkande.

Detta får bli mitt svar på Margareta Perssons första fråga.

När det gäller Margareta Perssons andra fråga vill jag först hänvisa till att regeringen i proposition 1984/85:116 har föreslagit skärpta och mer effektiva åtgärder mot bl. a. våldsskildringar i videogram. Propositionen bygger delvis på yttrandefrihetsutredningens förslag i fråga om rörliga bilder men går längre än utredningen.

I yttrandefrihetsutredningens uppdrag ingick att överväga om yttrandefrihetsbegränsningar är påkallade även i fråga om andra pornografiska framställningar. Utredningen kom för sin del fram till att det dåliga inflytande pornografin kan ha på de ungas sexualsyn bör motverkas i andra former än genom kriminalisering. Några remissinstanser har haft invändningar mot detta och menat att även spridning av grovt pornografiska stillbilder under vissa förutsättningar bör vara kriminell.

Både gällande ordning och yttrandefrihetsutredningens förslag får väl – som Margareta Persson också själv är inne på – antas bygga bl. a. på tanken att skildringar av sexuella övergrepp och liknande som regel upplevs som något mera påtagligt vid återgivning i rörliga bilder än vid framställning i litteratur eller stillbilder. Utgångspunkten är nog i princip riktig, men man kan naturligtvis som Margareta Persson ställa frågan om den har lett till alltför stora skillnader i regleringen.

Detta för över till Margareta Perssons tredje fråga, nämligen om vad som bör göras på området.

Som jag redan har berört övervägs yttrandefrihetsutredningens betänkande för närvarande inom justitiedepartementet. Siktet är inställt på att ett förslag skall kunna remitteras till lagrådet våren 1986. Avsikten är därvid att ett förslag till grundlagsändringar skall kunna behandlas av riksdagen i anslutning till 1988 års val. I detta sammanhang kommer frågan om en utvidgad kriminalisering av pornografiska skildringar att övervägas av regeringen.

Som både Margareta Persson och yttrandefrihetsutredningen har angett måste en utgångspunkt vara att begränsningar av yttrandefriheten inte är godtagbara, om de har till enda syfte att värna om en viss attityd, moraluppfattning eller etisk norm, hur allmänt spridd och hur allvarligt upplevd denna än är.

Samhället bör över huvud taget inte genom lagstiftning göra andra inskränkningar i yttrandefriheten än sådana som är nödvändiga för att värna om andra mycket betydande allmänna eller enskilda intressen. Det finns som bekant en särskild spärregel om detta i grundlagen.

Ett sådant betydande intresse skulle emellertid som jag ser det kunna vara att motverka att kvinnor kränks genom våldspornografin och att förebygga den risk som kan finnas för att pojkar och män påverkas i sin kvinno- och i sitt beteende mot kvinnor genom föreningen av våld och sexualitet.

Personligen tvekar jag inte att säga att det i dag förekommer yttringar av pornografi som klart överskrider gränsen för vad som rimligen kan accepteras av samhället från dessa synpunkter. Det är dock även andra aspekter som måste vägas in när man skall ta ställning till vad som bör göras för att komma till rätta med den nuvarande situationen. Detta kommer att ske i samband med behandlingen av yttrandefrihetsutredningens betänkande. Jag kan försäkra Margareta Persson att jag kommer att ägna frågan stor uppmärksamhet vid den fortsatta beredningen. Det är också min avsikt att på lämpligt sätt sörja för att ytterligare beslutsunderlag finns tillgängligt innan regeringen tar ställning i frågan.

Anf. 21 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Först ber jag att få tacka för svaret.

Den våldspornografi som vi i dag kan köpa är ett uttryck för ett oerhört kvinnoförakt och kvinnoförtryck. Tillsammans med prostitution, kvinnoemisshandel och våldtäkt är den ett uttryck för att mannen äger kvinnan, att han kan bestämma över henne och tvinga henne, även med våld.

Pornografin skildrar sexualiteten lösryckt från ett bredare mänskligt sammanhang, där sexualpartnern är ointressant som människa. All känslighet, ömhet och sensualism är borta, och det finns bara en fixering vid könsorgan, isolerade från människan som helhet. Pornografin skapar felaktiga förväntningar och falska föreställningar mellan människor. Samtidigt är pornografin ett uttryck för att människor lider både själslig och kroppslig nöd i vårt samhälle.

Att bekämpa behovet av förnedrande och förråande pornografi handlar om att förändra attityder, levnadsmönster och könsroller. Ett generellt förbud mot pornografi skulle inte lösa de problem som ligger bakom den sexuella ensamheten.

Det är också viktigt att från början klarlägga att det är skillnad på pornografiska och erotiska bilder. Den proteststorm från kvinnor i alla läger – och också från män – som utlösts under den senaste tiden bottnar inte i puritanism eller sexualfientlighet, utan det är alldeles precis tvärtom. Förr fick vi kämpa för att befria kärleken från konservatism och kyrkans hämmande bojor. Nu får vi kämpa för att befria sexualiteten från våldets och kommersialismens bojor. Kampen mot den pornografi som i dag finns är alltså en kamp för en varm och ömsesidig sexualitet mellan människor. Vi kommer aldrig att få en kärlek utan bojor och en sexualitet utan fördomar, om inte den nu florerande våldspornografin stoppas.

I dag har pornografin i många fall förenats med mycket grovt våld. Det handlar om sexuella övergrepp, om tortyr och sadism av värsta slag. Ja, det handlar om förnedring och övergrepp som vi annars förknippar med andra världskrigets koncentrationsläger.

Den pornografin har ingenting med kärlek och bejakande av sexualitet att göra. Den pornografin handlar om förtryck och förnedring av kvinnor. Den handlar om makt och maktlöshet. Den är så fjärran från sexuellt stimulerande erotik som den kan vara.

Kvinnorna skändas, men också männen skändas. De framställs som tortyrmonster. Men män är inga monster.

Den våldspornografi som nu kommit till Sverige – mest utmärkande genom Leif Hagens etablering, men också genom andra försäljare – främjar kvinnoförtryck. Det vore märkligt om de män som läser dessa tidningar inte tog intryck av den kvinnosyn som råder där. Många undersökningar visar också att om man ser på mycket våld föder det också våld hos tittaren. Det är precis tvärtemot vad den gamla myten sade, nämligen att man blev av med sina aggressioner genom att titta på våld.

Unga män kan – speciellt om de är utan normala kontakter med kvinnor – påverkas mycket starkt i sin syn på kvinnor. Det kommer naturligtvis också att påverka deras möjligheter att i framtiden bygga upp riktiga relationer med kvinnor.

Men den här debatten handlar inte enbart om kvinnoförtryck och om att människor får en snedvriden syn på sexualitet. Det handlar också om fred och krig. Det handlar om demokrati eller diktatur.

De våldspornografiska alster som nu sprids, som bara handlar om att uppegga män till att begå våldshandlingar mot kvinnor – varför skulle det våldet stanna vid kvinnoöverfall av sexuell natur? Det stora otäcka med det här våldet är att det sprider en tolerans för våld mellan människor, för grym tortyr. Hur kan man skapa fred i en värld där människor säger sig vilja titta på och dessutom njuta av sådant våld? Det är farligt för hela samhället, om det blir ett slags acceptans för våld mellan människor.

Det handlar om respekten för och värnandet om vår demokrati. Om män lär sig njuta av att se kvinnor försättas i maktlöshet, då kan de också anamma locktoner från andra samhällssystem som styrs auktoritärt. Det är också farligt för kvinnors syn på sig själva att de blir tillvanda vid att det är acceptabelt att kvinnor är maktlösa.

Den våldspornografi som vi nu talar om – kombinationen av våld, övergrepp och sexualitet – är som en cancersvulst i vår demokrati och i vår kultur. Låt oss därför operera bort den snabbt.

Jag uppfattar att justitieministern har instämt i min uppfattning om att våldspornografien är farlig. Jag uppfattar också att statsrådet har för avsikt att noga överväga en lagändring. Jag noterar särskilt att statsrådet säger: "Personligen tvekar jag inte att säga att det i dag förekommer yttringar av pornografi som klart överskrider gränsen för vad som rimligen kan accepteras av samhället."

Personligen tvekar alltså inte statsrådet. Låt oss då hoppas att personen Sten Wickbom får vara det statsråd som om ett år lägger fram propositionen om yttrandefrihetsförändringen.

Jag känner mig ändå inte helt nöjd. Eftersom det är en grundlagsfråga, krävs det ett val emellan innan lagen kan ändras. Det betyder att vi i praktiken tidigast år 1989 kan få en lagändring. Det betyder att Leif Hagen och hans gelikar i nästan fyra år till kan sprida ut sin cancersvulst mot kärleken mellan män och kvinnor, mot fred och för våld, kan förringa demokratins respekt för alla människors lika värde och fortsätta vurma för

Fredagen den
12 april 1985

*Om våldsporno-
grafi*

andra auktoritära samhällssystem. Det är alldeles för lång tid, och det innebär att nästan en hel tonårsgeneration unga pojkar kan få sin kvinno- och samhällssyn förvrängd.

En första åtgärd borde vara att använda lagen om förledande av ungdom, vilken nästan aldrig har använts – om den över huvud taget har använts under senare tid.

De tidningar i vilka Leif Hagen gör sin propaganda och har sina beställningskuponger är tidningar som säljs till just många unga pojkar. Om man verkligen vill borde denna lag kunna tillämpas.

För några år sedan kom ett snabbt förbud mot barnpornografi. I proposition 1978/79:179 stod det bl. a.: att man trots att barnpornografen hörde till hela komplexet av pornografi inte ville vänta på pågående utredningar, eftersom det skulle ta så lång tid då det krävdes grundlagsändring – man ville undvika tidsspillan. Är det därför omöjligt att snabbt lägga fram ett förslag till en ny paragraf, som förbjuder pornografiska bilder som är kombinerade med grovt våld och kränkning? Även om det finns andra motiv, som justitieministern säger, till införandet av förbud mot hets mot folkgrupp är det ganska obegripligt att man, då man inte får kränka människor som har annan hudfärg, nationalitet eller religion, får kränka kvinnor hur mycket som helst. Om man ändrar i den här paragrafen eller i någon annan paragraf spelar kanske inte någon roll, men en lagändring måste komma till stånd. Jag finner det fortfarande obegripligt att man kan ingripa mot film, medan det när det gäller tryckta bilder inte finns någon gräns.

Herr talman! Jag vill fråga statsrådet om jag kan tolka honom på det sättet att han delar min uppfattning om de farliga tendenser som våldspornografen för med sig.

Det är uppenbart att man i en demokrati måste ha mycket djup respekt för tryckfriheten och grundlagen. Men det är min djupa övertygelse att en demokrati inte får vara så handfallen inför angrepp som dels manar män till att begå direkta övergrepp mot kvinnor, dels undergräver respekten för själva demokratin. Är det verkligen inte möjligt att få en ändring till stånd före 1989?

Kvinnoorganisationerna har redan gått samman i kampen mot denna typ av pornografi. Samtliga partiets kvinnoförbund går nu ut i en gemensam kampanj mot våldspornografen – LO och TCO i Stockholm t. ex. har protesterat kraftigt. Vi kommer inte att sitta still. Med de lagliga medel som finns kommer vi gemensamt att bekämpa våldspornografen. Frågan är återigen: Måste vi vänta fyra år på en lagändring?

Till sist vill jag fråga: Kan inte lagen mot förledande av ungdom tillämpas tills en grundlagsändring är genomförd?

I detta anförande instämde Margareta Winberg (s).

Anf. 22 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Även jag ställer mig bakom interpellantens krav på att våldspornografi bör bekämpas med alla lagliga medel som står till buds och

att vi allvarligt bör överväga om dessa medel bör och kan utvidgas. Det är, såvitt jag förstår, även justitieministerns åsikt, vilket gör att också jag tackar för hans svar. För min del skulle jag gärna vilja tillägga att man även skulle kunna överväga möjligheten att försöka komma åt denna form av pornografi genom att utvidga lagen mot könsdiskriminering. Det här är visserligen ett operonligt och allmänt övergrepp mot kvinnor och inte mot någon enskild, men det upplevs ändå av många – jag skulle tro de flesta – kvinnor som en stor förolämpning.

Vad jag dessutom vill understryka i den här debatten är att vi alla – statsråd, riksdagsmän och alla andra män och kvinnor – som medborgare har ett ansvar för att använda de lagar vi redan har till att stävja denna typ av trakasseri och förolämpning.

Jag hänvisar, liksom Margareta Persson gjorde, till att de politiska kvinnoförbunden och deras motsvarigheter nyss har gått ut med ett upprop för vad jag vill kalla ett civilmotstånd mot våldspornografin. Det finns redan goda föredömen – inte minst i den här kammaren – när det gäller hur sådant går till. Här måste vi alla använda vår fantasi och vår initiativkraft.

Till att börja med är det givetvis så, att det ligger pengar bakom den här hanteringen, men frågan är ändå: Varför *går* det att göra sig pengar på att skända det moderssköte ur vilket vi alla har kommit? Det går ju inte att tjäna pengar, i varje fall inte i Sverige, på att ge ut tidningar där män blir uppfläkta, piskade, pissade på, och förnedrade på alla upptänkliga sätt. Sådant roar inte oss kvinnor. Det är möjligt att det skulle vara nödvändigt för att öppna ögonen på alla män för hur vi upplever sådan här våldspornografi att männen fick se sina egna könsdelar dinglande mellan chokladbitarna, som en annan slaktarutställning, varje gång de skall köpa tidningen. Men det är inte den sortens vapen vi vill ta till. Jag ber om talmannens ursäkt om mitt ordval inte är riktigt parlamentariskt, men det finns tillfällen då man måste kalla en katt för en katt.

Vi måste fortsätta att fråga: Varifrån kommer detta avgrundsdjupa kvinnohat, som sadistisk pornografi på en gång uppeggar och orsakas av? Varför finner så många män det skönt att se sina mödrar, systrar, döttrar, hustrur förvandlade till föraktade tortyrobjekt? Det finns de som säger att detta beror på kvinnans nutida frigörelse, men företeelsen är mycket äldre än så. Den finns inte minst i asiatiska länder, där frigörelsen sannerligen inte är så stor att den kan störa någon.

Säkert finns det massor av psykologiska svar på denna gåta, men de lämnar ändå kvar den avgörande frågan: Måste vi för yttrandefrihetens skull tåla att man exploaterar denna last som en inkomstkälla? Där vill jag säga att vi kan göra mycket redan med de lagar vi har. Man kan gå ut och tala med affärsmännen som säljer de här alstren. En rätt stor del av dem lär inte vara särskilt trakterade av den här varan. De är känsliga för opinionen i sin stad. Man kan ställa sig med flygblad och plakat vid deras dörrar, som somliga har gjort, eller man kan gå och tala med handelskammaren och Rotaryklubben, vilketdera man tror hjälper bäst. Man kan motionera på Konsumstämman. Det har redan fungerat bra på sina håll. Hem och skola-föreningen kan gå

Fredagen den
12 april 1985

*Om våldsporno-
grafi*

och rensa upp i affärerna närmast skolan, med övertalning eller med hot om bojkott. Lokala insändare är ett bra vapen. Kyrkor och frikyrkor kan göra mer än de gjort – inte med att predika, det behövs knappast, men genom att sätta fart på sina medlemmar och visa dem att det här är en viktig insats som alla kan vara med på. De politiska kvinnoförbunden har alla sina kanaler till olika styrande och opinionsbildare, var och en i sin stad, och bör utnyttja dem. Vi har inte alls ännu hittat alla lagliga sätt att rikta ett envetet, obarmhärtigt, socialt tryck mot försäljare av skrifter som en stor del av befolkningen faktiskt ogillar.

Nu vill jag på intet sätt förneka att lagändringar också kan behövas. Jag håller med om att hets mot kvinnor också är hets mot folkgrupp. Att missbruka kvinnor i bild är inte bättre än att vägra dem deras rätt på arbetsplatsen eller att mobba dem för att de hävdar sin rätt. Men även en så utmärkt lag som lagen mot könsdiskriminering skulle vara ett slag i luften, om det inte samtidigt fanns en stark och medveten opinion som stöttade upp den och gjorde att man inte alltid behöver gå till domstol för att få sin rätt.

Förhållandet mellan lag och moral är inte alltid detsamma under alla perioder. Vi har ibland en tendens att i detta slutande 1900-tal tala som om 1800-talets dubbelmoral och hyckleri vore den fara vi hade oss närmast. Jag tror att vi måste se att våra faror är annorlunda. Men att moral och lag fortfarande hänger ihop, det är säkert.

Jag skulle vilja citera ur en skrift som nyligen givits ut av Sekretariatet för framtidsstudier. Det är en bok som heter *Den disciplinerade människan*, och den är skriven av Lorentz Lyttkens. Jag citerar honom inte som en oemotsäglich vetenskaplig auktoritet, för det är inte sådana vi har glädje av i den här frågan, utan som en människa som har funderat över vart vårt samhälle just nu är på väg. Han avslutar sin bok så här:

”Vad som behövs är en mycket långtgående ideologisk diskussion om förhållandet mellan privatpersonen, medborgaren och politikern, där detta inte minst uppfattas som nära sammanhängande privatmoraliska och politiskt-moraliska problem. De ideal det gäller tål i längden inte en dubbel eller tredubbel bokföring. Demokratin är också ett moraliskt tillstånd. Och det socialpsykologiskt goda samhället torde förutsätta att privatpersonen, medborgaren och politikern omfattar och praktiserar ungefärligen samma moral.”

Vi har ju privilegiet att leva i en demokrati, vilket bl. a. betyder att vi får säga vad vi vill. Den friheten skall vi inte uteslutande överlåta åt dem som missbrukar den, utan den skall också användas av oss som arbetar för vad vi anser rätt. Det kostar en hel del besvär, men det gör allt här i världen som är något att ha. Vi vet att vi har rätt att använda starka medel för att försvara oss och våra barn mot något som *inte* är livslustigt, *inte* är pikant, *inte* är frigjort, utan helt enkelt ett naket brott mot människans värdighet.

Herr talman! Ett Sverige fritt från kvinnoförnedrande våldspornografi – det målet är en av vår generations viktigaste uppgifter. Vi får aldrig genom vår tystnad, resignation eller av likgiltighet tillåta att destruktiva krafter av ekonomisk vinning sprider sadistisk pornografi som utmärks av kvinnoförnedrande våldsskildringar. Alla goda krafter måste samlas i kampen för ett människovärdigt och våldsfritt samhälle. Därför ser jag det som mycket positivt att vi som tillhör riksdagspartiernas kvinnoorganisationer nu går ut i en gemensam kampanj mot våldspornografi. Givetvis har vi också tidigare inom våra organisationer på olika sätt arbetat mot denna förreteelse. Men eftersom få människor, och det gäller även inom journalistkåren, känt till vilka våldsalster som sprids har det varit svårt att få något större gensvar. TV-programmet om våldspornografi blev för många en välbehövlig väckarklocka.

Våldspornografin är en del av den våg av våldskultur som sköljer in över vårt land. Den härstammar från USA och kommer via England och Danmark till oss. Våldstendenserna, både i verkligheten och i kulturutbudet, blir alltmer sadistiska och bestialiska. Kvinnoförnedring är ett markant inslag. Att våldsbrotten ökar i vårt land finns bekräftat i statistiken. Den långsiktiga utvecklingen av dessa brott avviker från andra brottsserier. Antalet anmälda våldsbrott låg länge på i stort sett oförändrad nivå. Det är först vid mitten av 1960-talet som antalet började öka. Under drygt tio år har det skett en fördubbling av antalet polisanmälda våldsbrott. Våldet håller på att smyga sig på oss som en fullt normal del i vårt samhällsmönster. Vi blir tillvanda, bryr oss inte om att reagera. Mord, rån, våldtäkt och kvinnomisshandel åsamkar oerhörda lidanden. Den största offerkategorin i mord- och dråpstatistiken är kvinnor som misshandlats till döds. I genomsnitt en kvinna i veckan dör till följd av misshandel.

Orsakerna till denna skrämmande våldsspiral är säkert flera. Ett förhållande som vi kanske inte så ofta tänker på men som säkert har betydelse är hur vi får våra normer och värderingar. För hundra år sedan fick människorna 90 % av sin information från personer i den nära bekantskapskretsen. Etiska normer formades i umgänget och tankeutbytet med andra människor. I dag får vi 90 % av informationen om verkligheten från massmedia. Informationen når oss som "opersonliga" budskap.

En färsk undersökning visar att vi i genomsnitt ägnar 20 % av vår tid åt massmedier. Förr var kyrkan, skolan och hemmet de viktigaste uppfostrarna i samhället. I dag har dessa roller övertagits av den industrialiserade kulturen. Det är i detta sammanhang vi skall se våldspornografin. Utan tvivel utsätts den som tar del av våldspornografin för känslomässiga störningar som förmodligen aldrig kan repareras. Till skillnad från fysiska skador är det här fråga om skador som inte visar sig förrän efter en tid. Vi blir matade med skildringar som förhärligar våldet. Resultatet blir bl. a. ytterligare ökad våldsbrottslighet i framtiden. Det bästa vore naturligtvis om porrindustrin försvann på grund av att ingen köpte dess alster – det är ekonomiska intressen

som helt styr denna bransch. Men förmodligen är det ett mål på mycket lång sikt.

Har vi då några möjligheter att genom ytterligare lagstiftning stävja våldspornografin? I centermotioner framförs kravet på förhandsgranskning av videofilmer med extremvåld. Regeringen vill utreda frågan ytterligare. Jag tror att vi måste få till stånd en sanering av dessa filmer så fort som möjligt. För ungefär en månad sedan stod det att läsa i en tidningsartikel att statsminister Olof Palme i den här frågan uttryckt sig så här: "Jag tycker kvinnorna skall fortsätta sin kamp. Och jag lovar att undersöka om det går att göra något genom ändrad lagstiftning."

Den person som statsministern bör samråda med är självfallet justitieministern. Det vore värdefullt om vi här och nu kunde få reda på vilka överväganden som gjorts mot bakgrund av detta uttalande och vilka olika vägar man vill gå.

Anf. 24 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! I höstas frågade jag justitieministern vad han avsåg att göra för att minska antalet våldsbrott. Det svar jag då fick gjorde mig besviken. Vissertligen delade justitieministern min oro, men han angav inga åtgärder som kan förebygga och motverka våldsbrottsligheten.

Inte heller har jag funnit någon kraftig markering mot våldsbrottsligheten i budgetpropositionen. Där anges att våldsbrotten är oroande många och att de fortsätter att öka. Det sägs också att polisreformen ökar det lokala inflytandet över polisens verksamhet. Men det föreslås att ett minskat antal polisaspiranter får tas in på polishögskolan – endast 150 mot nuvarande 200. Rikspolisstyrelsen har föreslagit en ökning till 460.

Polisväsendet tillförs inga ökade resurser för bekämpning av våldsbrotten. På sikt kommer antalet poliser att minska. Kan vi då ta justitieministerns oro på allvar?

Att jag tar upp detta i dag beror på att våldet och våldspornografin är samma andas barn. Våldspornografin är förknippad med de sexuella övergreppen och med våldstendenserna i vårt samhälle.

Pornografin har utvecklats till rå och cynisk våldspornografi. Vi kvinnor accepterar inte pornografin. Den innebär en grov kränkning och förnedring. Våldspornografin är råa, sadistiska maktövergrepp – långt över gränserna för vad som kan accepteras.

Men det här är inte enbart en kvinnofråga. Ingen – varken man eller kvinna – skall behöva bli utsatt för att t. ex. möta vidriga bilder som man inte vill se när man går in i en affär. Och vad värre är: Våra barn och ungdomar ser dem. De anstötande bilderna är en kränkning av integriteten och människovärdet. Våldspornografin kränker oss alla.

Allvarligast är det stora våldsinslaget; våldsskildringar i kombination med sexuella övergrepp; råa, sadistiska skildringar som inte hör hemma i ett sunt samhälle. Hur påverkas ungdomar som ser sådant? Risker är uppenbar att ungdomar som ofta ser våldspornografi tar intryck och undan för undan "trubbas av". Deras kvinno- och sexualsyn påverkas. De kan påverkas i

sitt beteende, få känslomässiga störningar och t. o. m. ta efter.

Vi måste alla som medborgare och medmänniskor ta avstånd från och reagera kraftfullt mot dessa osunda företeelser. Var och en av oss måste säga ifrån att vi inte vill se sådant här, säga till butiksägare, anmäla till polisen, se till att våra ungdomar har bra fritidssysselsättningar. Vi behöver något av en folkrörelse mot våldspornografin, kort sagt.

Förbud kan i förstone tyckas vara en effektiv väg att få bort våldspornografi på. Men förbud löser sällan problem av den här arten. Det kan följa en stor svart marknad, och vi får otaliga gränsdragningsproblem. Jag vill dock säga att det är bra att justitieministern kommer att ägna frågan stor uppmärksamhet vid behandlingen av yttrandefrihetsutredningens betänkande.

De lagar och möjligheter till ingripanden som finns i dag skall användas med bestämdhet och fasthet. När allmänna opinionen visar avsky och avståndstagande bör detta leda till fler ingripanden och strängare domar. Vi bör få en uppstramning och förhoppningsvis även en självsanering. När det t. ex. i lagen om skyltningsförbud talas om allmän anstöt bör den allmänna opinionen kunna påverka bedömningen av vad som anses väcka allmän anstöt.

Det är inte fler förbud vi behöver i Sverige. Vi behöver opinionsbildning och attitydpåverkan samt ansvarstagande och avståndstagande människor. Vi behöver föräldrar som känner stöd i sin fostrande roll och som kan ge barn och ungdomar de normer, den trygghet och den självkänsla som gör att tittande på porr inte blir en attraktiv fritidssysselsättning. Väl fungerande familjer är den bästa motvikten. Vi behöver frammana respekt för andra människor. Inte minst behöver vi fostra våra barn till respekt för andra och för människovärdet som sådant.

Främst behöver vi just nu en kraftig opinion i Sverige mot våld, kvinnomisshandel, sexuella övergrepp och våldspornografi.

De fem riksdagspartiernas kvinnoorganisationer har gått ut i gemensam aktion mot våldspornografin. Vi uppmanar alla organisationer och föreningar i Sverige att delta – på olika sätt men i syfte att få bort pornografin.

Vi säger bl. a. i uppropet: Vår demokrati utgår från alla människors lika värde. I våldspornografin förnedras människor, främst kvinnor. En spridning av det synsätt som våldspornografin förmedlar – att man skall njuta av att se andra plågas – är farligt. Det kan medföra att våldet mot medmänniskor gör oss likgiltiga.

Herr talman! Opinionsbildning räcker inte enbart. Det måste finnas stöd i rättsväsendet. Rättsväsendet måste kunna ta våldspornografin på allvar. Man måste ha resurser till ingripanden, inte minst därför att våldspornografi, våld och sexuella övergrepp hör ihop.

Jag vill därför fråga vad statsrådet avser att göra för att rättsväsendet skall kunna följa upp opinionens tryck, ingripa kraftfullare mot våldspornografin och se till att lagarna används och efterlevs.

Fredagen den
12 april 1985

*Om våldsporno-
grafi*

Anf. 25 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag yttrar mig spontant, därför att jag inte tycker att justitieministern skall vara ensam man i denna debatt. Sådana här debatter borde angå män i allmänhet, mer än vad de tycks göra när de utspelas här i kammaren.

Jag kan instämma i det mesta av vad interpellanten här har sagt. Margareta Persson har gjort en bra avvägning av problemet och inte förfallit till någon form av inskränkt nymoralism utan på ett förståelsefullt sätt beskrivit problematiken.

Jag tillhör inte dem som tror att det skulle vara några större problem med att ur yttrande- och tryckfrihetssynpunkt definiera ett legalt förbud mot vissa sådana här extrema yttringar av våldspornografi och sadism. Jag tror att man legalt sett kan dra ganska klara gränser och att det är fullt möjligt att avgränsa från straffbarhet sådant som har ett konstnärligt syfte – det är dock en mycket lätt urskiljbar och uppenbar skillnad mellan Leif Hagen och markis de Sade.

Jag tror inte heller att man behöver vara rädd för någon nymoralism därför att man debatterar ett förbud mot någonting som i grunden inte är något mer än ett symptom. Ibland kan det vara nödvändigt att bekämpa även symptom. Jag tror också att man, om man vill fördjupa diskussionen om kriminalisering av vissa typer av våldspornografi och sadistiska uttryck, som också Margareta Persson var inne på att man måste göra, får lov att ha klart för sig att det är just ett symptom man bekämpar och att det bakom detta symptom ligger en djupare och kanske mer komplicerad verklighet, som man inte kommer åt med några lagstiftningsåtgärder.

Jag tror att det handlar om att förstå vissa djupgående och dunkla sidor hos människor själva, sidor som i den moderna historien haft stor betydelse för utbrotten av olika våldsvågor, av fascism och liknande ting, i samhällslivet. Företeelser som sadism och masochism, dvs. vilja att utöva extrem, våldsamt makt över andra eller att underkasta sig andras makt, är saker och ting som finns mycket djupt nedlagda i det mänskliga känslolivet. Det är inga tendenser som vi i och för sig skall skämmas för eller moralisera över. De finns där och de spelar naturligtvis en betydande roll, inte minst i de sexuella relationerna.

De här tendenserna är emellertid relativt ofarliga så länge de modifieras av någon form av omsorg om medmänniskan, som de bör göra i en sund och lustfylld sexuell relation. Så länge de så att säga ingår i mönstret för leken, för kärleken, är de inte bara ofarliga utan kan t. o. m. upplevas som stimulerande. Det är när de dominerar och blir uttryck för makt och strävan efter makt över andra, när det ensidiga behärskaendet är det som helt och hållet dominerar, det är då faran uppstår, det är då aggressionen blir helt omodifierad och för bort ifrån en sund form av känsloupplevelse. Detta att förvandla sexualitet till makt är något som visar just att människan har en oförmåga att uppfatta sexualiteten som lek, såsom den måste uppfattas.

Bakom det förhållandet att väldigt många människor i samhället har svårt att uppleva sexualiteten som lek och har en stark tendens att låta den bli ett spel om makt tror jag ligger – och det måste man erkänna – den kolossala

torftigheten i deras sexuella relationer och i mycket av det allmänna klimat som omger sexualiteten. Det har att göra med den starka kommersialismen och dess tendens att separera olika sidor av människans liv från varandra, i stället för att stimulera till upplevelandet av en helhet. Det är en sak man måste ta fasta på i uppfostran, i undervisningen – alltifrån dagis och framöver upp i vuxen ålder. Inte minst gäller detta kanske under värnpliktstiden, för den militära tillvaron är inte precis någon tillvaro där man stimulerar en sund sexualsyn.

Jag tror att vi behöver en ganska fördomsfri, kanske rent av hänsynslös, diskussion om dessa ting. Mycket av det som officiellt betraktas som ideal och ideala miljöer är ur sexualpolitisk synpunkt ingalunda sådana. Man måste naturligtvis ha en väldigt positiv uppskattning av mänskliga gemenskaper, av familjegemenskap t. ex., som fungerar på ett äkta och riktigt sätt och ger en sund sexuell utlevelse. Men man måste också ha blicken öppen för att familjen ingalunda är den okontroversiella gemenskap som den borde vara, utan att det inom familjen finns väldigt mycket torftighet och maktspel. Det behövs en förutsättningslös sexualpolitisk diskussion kring det här, för vinner inte människan en sund sexuell utlevelse tar sig hennes aggressioner andra vägar, och man kan inte förbjuda aggressioner. Aggressioner måste man avleda och bekämpa på ett annat sätt än genom lagar.

Anf. 26 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Låt mig först säga att jag är glad över den här debatten och över att de viktiga frågor debatten gäller också på det här sättet tas fram i ljuset.

För mig är det emellertid också viktigt att säga att det är angeläget att den debatten breddas – inte här i kammaren men ute i samhället – till att avse vad vi alla som individer, i hemmet, i skolan, i föreningslivet osv., kan göra för att motverka de faktorer och problem som pornografin och i förlängningen kvinnomisshandeln i själva verket är ett symptom på.

Ann-Cathrine Haglund förde in kvinnomisshandeln i debatten och talade om hur den skall motverkas. Problemet med kvinnomisshandel. Ann-Cathrine Haglund, är inte primärt ett polisiärt problem, och jag tycker inte att vi i det här sammanhanget skall diskutera om vi skall ta in 150 eller 200 aspiranter på polishögskolan.

Jag vill i debatten göra klart och också som ett svar på Margareta Perssons fråga säga att handlar det om lagstiftning om pornografiförbud av det slag som Margareta Persson och andra är ute efter, då är det tryckfrihetsförordningen vi måste ändra. Vi måste följa den handläggningsordningen och kan inte komma förbi det.

På Gunilla Andrés fråga vilka åtgärder som regeringen i första hand aviserar i detta sammanhang vill jag svara att i samband med beredningen av yttrandefrihetsutredningen övervägs på nytt frågan om en breddning av pornografiförbudet. Som det har påpekats i debatten har vi redan en hel del lagstiftning av annan valör, bl. a. paragrafen i brottsbalken om förledande av ungdom.

*Om våldsporno-
grafi*

Det är inte min uppgift att gå ut med direktiv till olika instanser i rättsväsendet om att de skall tillämpa den ena lagen så eller så, men jag vill bara säga här i denna debätt att för mig är det självklart att den lagstiftning vi har i dag skall tillämpas på ett effektivt sätt.

Anf. 27 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag känner ett behov av att ytterligare markera, speciellt efter några inlägg här, att min interpellation inte i första hand handlar om s. k. vanlig porr utan om den stora fara som kombinationen våld och sexualitet innebär. Det är den som jag vill aktualisera ur lagstiftningssynpunkt. Resten får vi bekämpa med attitydpåverkan.

Jag vill också påpeka att vinstintressen sällan kombineras med moral. Det kapitalistiska samhällets motor är ju att det som går att sälja det skall man sälja. Det är som när vällingföretag har sålt modersmjölksersättning till u-länder där fattiga mödrar har köpt den, blandat ut den med infekterat vatten och barnen har dött. Det har man egentligen vetat från början, men de som sålt vällingen har kunnat göra det med gott samvete. De har kunnat vara goda pappor och goda män i västvärlden – de har ju bara sålt vad människor vill ha. Där finns alltså ingen moral, och det är precis samma fenomen i frågan om pornografi. Vi måste således bekämpa vanlig pornografi och kvinnoförnedring med attityder, med förändringar i samhället och påverkan.

Men när det gäller den extrema formen av våld och sexualitet tror jag att lagändring är det enda möjliga för att verkligen komma till botten med problemet. Någon moral hos affärsmännen tror jag inte vi kan vädja till.

Det har också sagts i debatten att lösningen inte ligger i fler förbud. Jag vill inte i den här frågan angripa moderaterna eftersom vår avsky mot denna företeelse är gemensam. Men jag kan ändå konstatera att kampen för kärlek och en fri sexualitet, utan bojor, tidigare fick föras mot alla lagar och förbud – det var de som höll sexualiteten i bojor. I dag får kampen föras för en fri sexualitet mot kommersialismens bojor, som finns där just för att vi inte har några lagar alls. Kvinnors sexualitet tycks alltså förtryckas både i samhällen med för mycket förbud och i samhällen där inga förbud alls finns. Min förhoppning är att regeringen vid sina överväganden verkligen kommer fram till att det behövs en ändring i tryckfrihetsförordningen. Tills vidare och även när en sådan ändring kommer till stånd kommer kvinnoorganisationerna att gemensamt bekämpa det här uttrycket för kvinnoförtryck, som är så påtagligt och så oerhört farligt.

Anf. 28 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Självfallet är inte kvinnomisshandel ett polisiärt problem. Vad jag efterlyser är åtgärder mot våldsbrottsligheten, åtgärder som skulle vara ett konkret bevis för justitieministerns uttalade oro. Jag gör det därför att våldsbrotten, våldspornografin och våldstendenserna i vårt samhälle hör ihop. Det är, som jag tidigare sade, samma andas barn. I åtgärderna mot detta måste rättsväsendet ha resurser att ingripa och se till att lagarna efterlevs.

Men självfallet är det här i grunden ett djupare problem. Jörn Svensson sade att man bekämpar ett symptom som det är svårt att komma ur med förbud. Jag håller med om det. Det här är ju en vidare fråga; det handlar om hur familjen fungerar, hur vuxna människor fungerar tillsammans, vilka normer och värderingar vi förmedlar till våra barn och ungdomar, vilken respekt för människovärde – respekt för både kvinnors och mäns värde – som vi frammanar hos varandra och fostrar våra ungdomar till. Det är frågor som gäller samhället i stort – hur människor kan leva i trygghet och harmoni – som det i grunden rör sig om.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:499 om ett nytt reningsfilter i SSAB Domnarvets elektrostålverk

Anf. 29 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen är beredd att bidra till att en del av SSAB:s vinst används så att ett nytt reningsfilter i SSAB Domnarvets elektrostålverk installeras och kan tas i drift 1986.

Det övergripande mål som SSAB arbetar efter är att utifrån affärsmässiga och företagsekonomiska principer varaktigt uppnå en för branschen hög lönsamhet. Denna målsättning ligger helt i linje med de riktlinjer som ägarna till SSAB – staten och Gränges – kommit överens om i sitt samarbetsavtal.

Lönsamheten inom SSAB har successivt förbättrats under de senare åren. SSAB kunde för år 1983 påbörja aktieutdelning till ägarna. För år 1984 har styrelsen föreslagit förhöjd utdelning. Vid beslut om rimlig storlek på utdelningen tas bl. a. hänsyn till förväntad vinstutveckling i framtiden och till de behov som finns av självfinansiering av investeringar m. m. SSAB har ännu inte nått så långt att bolaget kan ge full utdelning på satsat ägarkapital. Vinstmedlen behöver stanna kvar i bolaget för att hjälpa till att finansiera verksamheten.

När det gäller miljövårdsåtgärder skall SSAB precis som alla andra företag vidta de åtgärder som berörda myndigheter ålägger företaget med stöd av gällande lagstiftning. SSAB måste då givetvis göra de ekonomiska avvägningar som är erforderliga i samband med eventuellt beslut om investeringar. Jag är inte beredd att föreslå regeringen att vidta några åtgärder för att SSAB skall göra investeringar på andra grunder än företagsekonomiska överväganden.

Anf. 30 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Frågan är ställd mot bakgrund av att ledningen för SSAB Domnarvet kräver en dispens från de villkor för stoftutsläpp från elektrostålverket som tidigare har fastställts av regeringen. Kravet är högst 0,4 kg stoft per ton stål vid en produktion av 400 000 ton. Under 1984 släppte SSAB Domnarvets elektrostålverk ut av

tungmetaller bl. a. 100 kg kadmium, 4 ton bly och 23 ton zink genom sina emissioner av rökgaser.

Uppenbarligen är det så att SSAB nu förhalar en investering i ett reningsfilter. Företaget har också samtidigt som det mötts av kraven på installation av ett sådant filter hotat i förtäckta ordalag med nedläggning av elektrostålverket för den händelse att miljökraven måste uppfyllas. Naturvårdsverket kräver i detta sammanhang att företaget senast våren 1986 skall ha ett reningsfilter i drift. Koncessionsnämnden prövar nu företagets dispensansökan, och troligen bollar man frågan vidare till regeringen.

Till saken hör att oavsett hur det går med miljökraven tvingas SSAB att ersätta det nuvarande föråldrade filtret inom de närmaste åren. Kostnaden för en installation av ett filter vid elektrostålverket är ungefär 25 milj. kr. Ställer man detta i relation till den vinst som SSAB hade 1984, 565 miljoner, varav 37 miljoner utdelas till ägarna, och statens ägarandel som är 75 %, ser man att enbart statens vinstandel skulle täcka kostnaden för denna investering.

Nu svarar statsrådet bl. a. att man skall följa de beslut som är fattade. Redan 1982 kunde företaget ha förberett ett beslut om investering, men man förhalar det. I dag vill man ytterligare förhala det. Mot detta skall ställas de företagsekonomiska bedömningarna.

Den fråga som jag ställer är: Vilken moral tycker ägarna att man skall tillämpa i företaget i detta sammanhang? Skulle man ändå inte i dag förbereda den insats som det här gäller och genomföra denna? Det är en viljeyttring från ägarna som jag efterlyser.

Ett företag kan inte få förhala en sådan här åtgärd, allra helst inte som det gäller ett företag där staten är huvudägare. De företagsekonomiska bedömningarna måste väl ändå på något sätt ta intryck av de krav som samhället ställer på miljön. Nu ser det ut som om de företagsekonomiska bedömningarna helt skulle ta över. Det är mycket beklagansvärt om statsrådets svar skall tolkas på det sättet.

Hotet om nedläggning anser jag vara ren utpressning. Det är helt orimligt, eftersom det skulle drabba 400 anställda och andra berörda. Jag vill fråga statsrådet: Bör man inte tillgodose de miljökrav som ställs i detta sammanhang?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:504 om företaget Etri i Uddevalla

Anf. 31 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat industriministern om regeringen överväger några åtgärder med anledning av den oklara situationen vid Etri i Uddevalla.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Lönsamheten inom Etri har varit vikande, bl. a. på grund av att byggmarknaden i Sverige gått ned. Ledningen för Etri har lagt fram förslag om hur man skall kunna vända den negativa resultatutvecklingen vid företaget. Förslaget innebär att Etris fabrik i Uddevalla läggs ned. De fackliga organisationerna vid Etri i Uddevalla har anlitat en löntagarkonsult, som belyst situationen inom Etri. Det pågår nu förhandlingar mellan de fackliga organisationerna vid Etri och företaget om hur problemen skall lösas. ASSI, som är majoritetsägare till Etri, följer utvecklingen mycket noggrant.

Anf. 32 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Roine Carlsson för svaret. Tyvärr innebär det ingen direkt ljusning, men jag förstår givetvis svårigheten för ett statsråd att gå in på de problem som här finns. Jag vill ändå tala om läget som det är just nu. I Uddevalla finns ett antal människor som fortfarande har den tryggheten att de stadigvarande får ut sin lön genom sin anställning, detta till skillnad från vad som gäller många andra i Uddevalla som under senare år mist sitt arbete eller blivit varslade om uppsägning.

Men ändå är de inte så värst glada, för de vet ingenting om sin framtid. I sju månader har de arbetat vidare med ovissheten om vad som skall hända med just deras arbete.

Ena dagen har förhoppningarna varit stora, sedan någon s-märkt riksdagsledamot uttalat att möjligheterna är stora att Etri-fabriken skall kunna räddas. Nästa dag har Etri-ledningen talat om att den står fast vid nedläggningsbeskedet.

Det är inte svårt att förstå hur de anställda och deras familjer känner sig.

Man kan också förstå undran över varför inte samma uppmaning kan riktas till statliga företag som regeringen riktar till näringslivet i övrigt: att nu verkligen ställa upp för Uddevallaregionen, så att "jobben" räddas.

Nu har också Uddevalla kommunledning tröttnat. Det s-märkta kommunalrådet Lennart Johansson gjorde ett uttalande i Bohuslänningen i onsdags. Han sade att nu skulle minsann han ta nya kontakter i Stockholm. Med vem han skulle ta kontakt ville han inte uttala sig om, men vi kan väl ana. Kommunalrådet kunde inte heller förstå hur man skulle kunna lägga ned ytterligare ett företag i Uddevalla. Även de fackliga företrädarna har arbetat vidare och fått fram färsk siffror, som visar ett stort behov av fönster i Göteborg och Uddevallaområdet under de närmaste fem åren. Från facketets sida anser man att detta borgar för att fabriken i Uddevalla har ett berättigande.

Uddevallaregionen och alla de 240 anställda vid Etri i Uddevalla behöver all hjälp de kan få för att man skall kunna rädda de arbeten som räddas kan. Vi måste ha helt klart för oss att det spel som nu ytterligare en gång spelas upp för oss i denna kommun handlar om människors arbete, men också om människors hälsa och människovärde. Vi kan inte bara sitta på åskådarbänk och beklaga.

De lokala förhandlingarna strandade ju för någon vecka sedan. Vi måste på alla håll – kommunledning, kommunala tjänstemän, facket, Etri-ledning

och politiker – hjälpas åt. Finns det då, statsrådet Roine Carlsson, ingenting, som ni från ansvarigt håll kan göra för att lösa upp det låsta läget? De siffror som finns visar att det trots allt existerar ett behov av denna fabrik, eftersom det behövs fönster i det här området.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1984/85:119 om Division Profiler vid SSAB i Luleå

Anf. 33 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om

1. regeringen kommer att medverka till att Division Profiler vid SSAB i Luleå kan göra nödvändiga nya investeringar, och om
2. regeringen avser medverka till att Division Profiler får det finansiella stöd som är nödvändigt för att slutföra rundstålsprogrammet.

Jag har tidigare här i riksdagen redogjort för regeringens målsättning för de statligt ägda bolagen och sättet på vilket företagen skall bedriva sin verksamhet. Näringsutskottet har anslutit sig till regeringens synsätt genom uttalanden i olika utskottsbetänkanden. Vidare har riksdagen genom beslut lagt fast de grundläggande förhållanden som skall vara styrande för de statligt ägda bolagens verksamhet.

Paul Lestandars interpellation handlar om investeringar vid SSAB:s enhet i Luleå och om finansiering av ett visst investeringsprogram. Som jag sagt många gånger tidigare är det företagets styrelser som har till uppgift att besluta om investeringar i företagen. Detta är en av styrelsernas viktigaste uppgifter.

SSAB arbetar i en kapitalintensiv bransch som samtidigt är utsatt för konjunktursvängningar. Inom SSAB pågår kontinuerligt arbete med att kartlägga och utreda möjligheterna att på olika sätt förbättra lönsamheten inom SSAB, t. ex. genom att investera i ny produktionsutrustning. När den verkställande ledningen vid SSAB bedömt att förutsättningar finns för en investering, föreläggs bedömningen för styrelsen. I styrelsen finns personer med bred kompetens inom olika områden. I enlighet med aktiebolagslagen beslutar SSAB:s verkställande ledning och styrelse självständigt i frågor som gäller bolagets investeringar och annan affärsverksamhet.

Anf. 34 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Carlsson.

Svaret hänvisar till tidigare deklARATIONER om verksamheten och regeringens synsätt på densamma. Tyvärr innehåller det här svaret ingenting om regeringens viljeinriktning när det gäller att lösa de akuta problem som finns vid Division Profiler vid SSAB i Luleå. SSAB är ju ett av de företag som ligger direkt under industridepartementet. Ansvarigt statsråd måste väl ändå

ha någon uppfattning om vilka långsiktiga och kortsiktiga satsningar som kan erfordras för att trygga en positiv utveckling vid Luleåanläggningen.

Om statsrådet har en uppriktig vilja att arbeta för denna anläggning, så är väl rimligen statsrådets ställning som direktföreträdare för ägaren-staten så stark att styrelsen inte kan vara opåverkbar i sina beslut. Svaret ger inget rakt besked om statsrådet över huvud taget kontaktat SSAB:s styrelse i de här frågorna. Det innehåller heller inga besked om hur regeringen bedömer vikten av de investeringar som jag ställt frågor om. Det politiska ansvaret för att människor har jobb, att viktiga industriella verksamheter finns i Norrbotten och att statliga företag gör offensiva investeringar ligger ju inte hos SSAB:s styrelse.

Mot den bakgrunden vill jag precisera frågeställningarna i interpellationen och hoppas naturligtvis på att statsrådet i sitt nästa inlägg besvarar de frågorna:

Kommer statsrådet Carlsson att ingripa så att resurser tas fram för de i interpellationen uppräknade investeringarna?

Kommer statsrådet också att se till att dessa beslut fattas före årets val?

Anf. 35 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig först till stor del instämma i de synpunkter som statsrådet gett i sitt svar på interpellationen. Han säger där bl. a. att det inom SSAB pågår ett arbete med att kartlägga och utreda möjligheterna att på olika sätt förbättra lönsamheten inom företaget, t. ex. genom att investera i ny produktionsutrustning. När investeringsförslagen är färdiga föreläggs dessa styrelsen, som sedan fattar beslut. Det är en naturlig beslutsprocess inom SSAB, liksom inom många andra svenska företag.

Skulle det sedan inte finnas möjligheter att inom ramen för företagets ekonomi satsa på angelägna investeringar, står naturligtvis vägen öppen att begära ytterligare medel av ägarna. När det gäller SSAB har så skett tidigare, bl. a. genom Norrbottenspropositionen.

De konkreta förslag till investeringar som anges i interpellationen stämmer inte med verkligheten. Det är viktigt att slå fast att den ugn som avses i interpellationen är under inkörning och att det pågår ett arbete för att trimma in anläggningen. Det är inte aktuellt att spekulera i några alternativ, såsom sker i interpellationen. Införandet av ny teknik resulterar ofta i längre inkörningsperioder. Genom den nya ugnen skapas en betydligt bättre arbetsmiljö, bättre effektivitet i produktionen och inte minst betydligt lägre energikostnad per ton jämfört med det gamla produktions sättet.

Både ur företags- och samhällsekonomisk synpunkt är det alltså angeläget att denna nya teknik genomförs, även om det kan innebära längre inkörningsperioder när den nya tekniken tas i bruk.

Om förslaget som anges i interpellationen skulle genomföras, skulle det innebära att man ställer av en under inkörning ny anläggning som kostar i runda tal 85 miljoner. Det är med andra ord ett dåligt underbyggt förslag, utan förankring i den verklighet som svensk stålindustri arbetar i.

Det pågår för närvarande diskussioner vid SSAB:s valsverk i Luleå om

Fredagen den
12 april 1985

Om Division Profiler vid SSAB i Luleå

produktionsinriktningen och investeringsbehovet. Detsamma gäller insatser inom metallurgin och i koksverket. Det behov av framtidsinvesteringar som diskuteras handlar om hundratals miljoner. I det sammanhanget framstår kravet på ett tjugotal miljoner som framförs i interpellationen som rent löjväckande.

Investeringar inom valsverken i Luleå diskuteras för flera verk, t. ex. för finvalsverket. Det pågår också förbättringsarbeten på den nya ASEA-ugn som är under inkörning. Att föreslå alternativa uppvärmningsanordningar som är sämre ur såväl arbetsmiljösynpunkt som driftsekonomi- och energisynpunkt, vilket görs i interpellationen, tyder på dålig kunskap om de verkliga förhållandena. Sådana förslag kan inte bara vara störande i de diskussioner som pågår mellan företaget och ugnstillverkaren. De kan också bidra till förvecklingar som är helt onödiga i det här sammanhanget.

Låt mig bara konstatera följande: Om man vill få fart på valsverksproduktionen vid SSAB i Luleå och politiskt driva förslag som gagnar den inriktningen, bör dessa förslag testas genom någon form av kontakt med företagsledning eller berörda fackföreningar. Av interpellationens utformning och innehåll kan jag bara dra den slutsatsen att så inte har skett, och det beklagar jag.

Utvecklingen vid SSAB i Luleå är så viktig för länets sysselsättning och framtid att de förslag som förs fram i denna kammare måste vara väl underbyggda och realistiska. Om så inte är fallet, riskerar vi att få en snedvriden politisk debatt, som inte gagnar vare sig utvecklingen vid SSAB som helhet eller SSAB i Luleå.

Anf. 36 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag delar Sten-Ove Sundströms iakttagelser då det gäller interpellationen. Det är med stor tillfredsställelse som jag lyssnar till en kunnig debattör som har insikter i de förhållanden som SSAB arbetar under. Det är i viss mån tråkigt att Paul Lestander har haft litet bråttom när han har skrivit sin interpellation.

Till Paul Lestander vill jag, herr talman, slutligen bara säga att det torde finnas rikliga tillfällen för honom att studera de statliga företagens utveckling i Norrbotten under de senaste åren. När jag lyssnar till Paul Lestander får jag intrycket att han ingenting sett och ingenting lärt av vad som har hänt. Det är den positiva utvecklingstrend som de statliga företagen nu befinner sig i som är en förutsättning för att vi skall kunna vidareutveckla näringslivet i Norrbotten.

Anf. 37 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Låt mig först framhålla att min interpellation har kommit till i samarbete med anställda på SSAB i Luleå, som i motsats till Sten-Ove Sundström arbetar i företaget kontinuerligt.

Det är dessutom en lögn att jag inte har haft kontakt med facket. Jag har besökt SSAB i Luleå vid upprepade tillfällen. Senast denna vinter har jag haft en överläggning med Göte Lindström. Jag har dock inte med Göte

Lindström diskuterat precis denna interpellation och det förslag som där förs fram – det är helt riktigt. Men själva interpellationen har tillkommit i samarbete med anställda vid SSAB i Luleå.

Jag delar statsrådet Carlssons och Sten-Ove Sundströms uppfattning att man naturligtvis skall ställa krav på ugnstillverkaren. Men inkörsperioden tycks väl lång, och det verkar som om man har fått en produkt som inte helt svarar mot de krav som skulle ha ställts i sammanhanget.

Att det är löjeväckande att kräva investeringar på 20 miljoner i en akut produktionsituation får naturligtvis stå för Sten-Ove Sundström. I interpellationen har jag på intet sätt uteslutit även andra, mer långtgående investeringar. Att tackla frågorna såsom Sten-Ove Sundström gör är att försöka blanda bort korten och helt bortse från de akuta svårigheter som finns i valsverket.

När det gäller påståendena om bristande kontakt och bristande kunskaper vill jag bara säga följande. Jag är ingen metallarbetare. Min kompetens beträffande arbete finns på helt andra områden. Men jag upprepar än en gång att det är i samarbete med SSAB-anställda och arbetande människor med anknytning till valsverket som interpellationen har kommit till. Med det anser jag att nödig kunskap om de interna problemen har skaffats.

Roine Carlsson försöker här ta upp frågan om hela utvecklingen vid de norrbottniska företagen. Det är klart att jag har sett att den socialdemokratiska regeringen under sin regeringstid har skurit ned antalet anställda i en lång rad statliga företag och därmed, tillsammans med konjunkturuppgången, åstadkommit förbättrad lönsamhet. Men de stora epokgörande satsningarna till följd av denna lönsamhet fattas fortfarande – om man bortser från den finansiella rekonstruktion som gjordes i samband med Norrbottenspropositionen och som jag aldrig har förnekat.

Låt oss prata om de problem som finns i valsverket och inte syssla med olika dimbildnings- och fördömningsmanövrer. De som jobbar på valsverket i Luleå vet vad det är fråga om. Det handlar om valsverkets existens. För att trygga den behövs det omedelbara insatser.

Anf. 38 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Paul Lestander säger att han har inhämtat nödvändiga kunskaper. Han tillägger en stund efteråt: Låt oss prata om de verkliga behoven vid valsverket. Det är just det som jag försöker få Paul Lestander att göra i denna debatt.

Paul Lestander säger vidare att han i samråd med anställda kommit fram till sina synpunkter. Men den lösning som Paul Lestander föreslår i interpellationen innebär faktiskt ett betydligt sämre läge för valsverket som sådant. Paul Lestander vill i praktiken kasta 85 miljoner i sjön genom att lägga den nya anläggningen på is, trots att den inte ens är färdiginkörd. Det konkreta investeringsalternativ som Paul Lestander föreslår innebär en sämre arbetsmiljö för de anställda, en betydligt lägre effektivitet och en fördubblad energiförbrukning.

Jag skulle vilja rekommendera Paul Lestander att, innan han nästa gång i

Sveriges riksdag lägger fram förslag som gäller valsverket vid SSAB i Luleå, ta kontakt med den fackliga organisationen. Det finns ett trettiotal grupporganisationer och en verkstadsklubb. Det räcker inte att tala med någon eller några anställda, om man skall föra fram så här viktiga förslag, som har att göra med valsverkets framtid. Man måste då ha en bredare kontaktyta. Missror Paul Lestander företagsledningen, kan han kolla med de fackliga organisationerna, i detta fall verkstadsklubben, som samordnar den fackliga verksamheten vid företaget.

Jag kan inte annat än betrakta Paul Lestanders krav på 20 miljoner som löjeväckande, när jag vet att det krävs investeringar i fïnvalsverket och andra verk med betydligt större belopp än det som Paul Lestander föreslår.

Det kan knappast finnas någon framtidsinriktning i det blygsamma förslag som Paul Lestander för fram i sin interpellation.

Det behövs alltså betydligt större satsningar i såväl valsverk och metallurgi som koksverk, om man skall kunna klara en riktig framtidsutveckling för SSAB i Luleå. Jag rekommenderar därför Paul Lestander att skaffa sig en bättre kontaktyta vid företaget, särskilt i den här delen av företaget, om vi gemensamt skall kunna klara av att utveckla SSAB i Luleå.

Anf. 39 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Sten-Ove Sundström fortsätter att rekommendera mig att ta kontakt med facket, trots att han mycket väl vet att jag har besökt facket under den här vintern och att jag då talat om de här problemen. Jag har inte direkt lagt fram det här förslaget för granskning och samråd – så långt är Sten-Ove Sundströms påpekanden korrekta, om han nu menade det han sade.

När det gäller själva frågan om ugnen har jag ju skrivit i interpellationen att de problem som har funnits vid ugnen troligen kommer att rättas till så småningom. Men jag har också talat om en reservuppvärmningskälla.

Sten-Ove Sundström påstår att mitt förslag är löjeväckande, men jag har inte hört något om var han själv står i fråga om initiativtagande i dessa frågor. Att det tas ett initiativ är löjeväckande – att man inget initiativ tar är tydligen helt korrekt enligt Sten-Ove Sundströms sätt att tolka de här problemen.

Anf. 40 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Paul Lestander säger att han har besökt facket i vinter. Det betvivlar jag inte. Men nu är det ju så att det pågår en utveckling på detta område, där man kontinuerligt diskuterar fram olika förslag. Jag tror det skulle ha uppskattats av många, inte minst bland de anställda och bland de aktiva inom fackföreningen, om Paul Lestander innan han framställde den här interpellationen hade låt mig säga testat upp den i nuläget.

Paul Lestander säger vidare att han inte på något sätt vill skrota den här ugnen, men för mig som har försökt sätta mig in i de här frågorna förefaller de alternativ som finns för närvarande innebära betydligt sämre arbetsmiljö, betydligt sämre lösningar ur driftsynpunkt och framför allt en fördubbling av energikostnaderna. Nu kan jag naturligtvis ha fel på denna punkt. Det kan

vara något som jag inte känner till, trots att jag bibehåller en rätt bra kontakt med de anställda och med facket vid företaget. Jag skulle gärna vilja att Paul Lestander förklarade vad som menas med den här alternativa uppvärmningsanordningen. Vad kan det röra sig om för fantastiska nyheter som varken fackföreningen eller de aktiva på detta område känner till?

Paul Lestander avslutar sitt inlägg med att fråga var jag står i de här frågorna. Jag har en viktig princip som jag följer när det gäller SSAB. Jag låter vederbörande diskutera färdigt sådana här förslag. Det pågår alltid diskussioner, och att ge sig in och försöka bryta ut *en* del på detta viktiga område gagnar inte sysselsättningen och det gagnar inte produktionen vid företaget. Och det är ju trots allt det vi båda är ute efter, Paul Lestander.

Anf. 41 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag har inte brutit ut en särskild del ur de eventuella investeringsplaner som diskuteras mellan företag och fack. Jag har ställt frågan till ett statsråd hur han ser på två direkt omnämnda delar i en produktionsutveckling vid valsverket i Luleå. Jag uppmanar än en gång Sten-Ove Sundström att inte försöka med några inbillnings- och fördömningsmanövrer utan tala om det som finns i interpellationen, det som rör regeringens inställning till de här frågorna. Det är den ena biten.

Den andra biten är att jag gång på gång har förklarat att jag har besökt facket, vilket Sten-Ove Sundström i sitt första inlägg ville ge sken av att jag inte hade gjort. Jag har inte kollat upp interpellationens innehåll med facket, vilket jag också har förklarat. Jag har framhållit att den kommit till i samarbete med anställda och arbetande vid själva valsverket. Jag har gjort en fullständig genomgång av hur detta initiativ har kommit till. Jag har ingen anledning att gå in i teknikaliteter med Sten-Ove Sundström i de här frågorna, utan här är den politiska frågan: Var står regeringen.

Sten-Ove Sundström har tydligen mest lust att prata om sig själv och sina principer. Men frågan är om han nu har nyckeln och lösningen till utvecklingen inom SSAB – och en bra och klar lösning på både de akuta och de långsiktiga problemen. Jag har inte sett den presenterad politiskt som något förslag här i riksdagen, och det var närmast det jag ställde frågor om.

Var står Sten-Ove Sundström själv?

Anf. 42 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig påminna Paul Lestander – jag trodde han kände till det – om att det för närvarande pågår investeringar vid SSAB i Luleå inom en tvåhundra miljonersram, som riksdagen har beslutat för något år sedan.

Jag skall inte tjata vidare om hur viktigt det är att hålla sig informerad om utvecklingen – den går ju snabbt i den här typen av industri – och hur viktigt det är att hålla kontinuerliga kontakter, inte minst med fackliga organisationer, när man lägger fram sådana här förslag. Jag har helt enkelt kunnat läsa i Paul Lestanders interpellation att det finns alternativa uppvärmningsanordningar för valsverkets ämnen. Men för att detta skall kunna användas rationellt måste man bygga en överföringsbädd mellan ugnen och för-paret.

Denna bädd kostar tio tolv miljoner, står det i interpellationen. Det var det jag menade låg inom ramen för de här tjugo miljonerna.

När detta står så klart skrivet i interpellationen, förutsatte jag att det var ett konkret förslag som Paul Lestander verkligen kunde stå bakom. Nu är tydligen så inte fallet. Därför hälsar jag Paul Lestander välkommen till de diskussioner som för närvarande pågår. Jag tycker också att Paul Lestander, liksom vi andra, kunde avvakta konkret vad diskussionerna leder till i slutändan, innan vi för fram kraven i Sveriges riksdag.

Anf. 43 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det är klart utskrivet i interpellationen. Men det var fråga om regeringens inställning till investeringarna, och jag får konstatera att det inte har klarlagts i den här debatten. Sten-Ove Sundström väljer att angripa interpellationen och därmed förhindra att raka och klara besked, som borde ha kommit ut ur denna interpellationsdebatt, verkligen ges till dem som jobbar i företaget.

Anf. 44 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig bara avslutningsvis för min del påminna Paul Lestander om att i den Norrbottensproposition som riksdagen tog ingick tre steg av investeringar – 200 miljoner, 180 miljoner och 400 miljoner. I skrivningen i propositionen, som också Paul Lestander ställde sig bakom, uttalades att investeringen skulle ske i jämn takt. Låt mig därför också informera Paul Lestander om att det här första steget pågår. Det återstår alltså en period innan den delen av det här trestegspaketet är färdiginvesterad. Det tycker jag markerar en klar viljeinriktning från vårt partis sida.

Det förvånar mig litet grand att Paul Lestander helt förbigår den viktiga delen för Norrbotten och för SSAB:s utveckling inte minst i fråga om Luleåverken.

Anf. 45 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det här investeringsprogrammet är ju väl känt. Det är inte det jag frågar om, utan jag har nämnt två konkreta projekt inom valsverken, som jag velat få besked om. Jag har inte fått något besked. Att riksdagen har fattat vissa övergripande beslut i anslutning till Norrbottenspropositionen förändrar inte bilden, utan vad det nu gäller är hur frågorna har ställts och att man inte har fått några svar i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1984/85:126 om entreprenadverksamheten vid LKAB

Anf. 46 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om

1. regeringen är beredd att, mot bakgrund av att statliga medel används för verksamheten och de drastiska personalminskningar som skett inom LKAB, vidta åtgärder för att förmå LKAB att använda egen personal för prospekteringsborrningen i Viscariagruvan?
2. regeringen är beredd att söka förmå LKAB att utarbeta en plan för avveckling av entreprenadverksamheten vid LKAB:s malmfältsgruvor och ersätta denna med nyanställningar?

I början av år 1983 gjordes en finansiell rekonstruktion av LKAB. Samtidigt påbörjade LKAB den anpassning av produktionsresurserna som var nödvändig för att affärsverksamheten skulle kunna gå runt på sikt. Bolaget har nu genomfört dessa åtgärder och uppvisar ett mycket gott resultat för år 1984. För närvarande råder en god konjunktur för LKAB:s produkter, och LKAB utnyttjar hela sin kapacitet. Det finns emellertid orosmoln inför framtiden. Jag tänker då dels på eventuell konjunkturavmattning, dels på de nyöppnade gruvor som kommit in på marknaden och som har en annan och mer förmånlig kostnadsbild än LKAB.

En av förutsättningarna för att LKAB även fortsättningsvis skall kunna vara konkurrenskraftigt är att kostnaderna inte överstiger den nivå som konkurrenterna har. På vilket sätt detta skall ske är emellertid en fråga som LKAB:s styrelse och verkställande ledning har att hantera.

Jag är inte beredd att föreslå regeringen att försöka förmå LKAB att agera på visst sätt när det gäller bolagets löpande skötsel.

Anf. 47 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Roine Carlsson för svaret.

Statsrådet Carlsson avvisar frankt tanken på att föreslå regeringen att försöka förmå LKAB-ledningen att agera mot vare sig internationella entreprenadföretag eller nationella sådana inom gruvverksamheten i malmfälten.

Det är ju ändå ett faktum att det finska entreprenadföretag man kommer att anlita i Viscariagruvan tar jobb från LKAB:s anställda diamantborrare. Underlaget för den egna kompetensen inom företaget urholkas också genom entreprenadverksamhet, exempelvis när Skega tog över däckshytesverksamheten.

Men allvarligast är ändå att när människor går arbetslösa i malmfälten skall ett statsföretag engagera utländska entreprenörer som tar dessa jobb. Statsrådet Carlsson vägrar att ta några initiativ för att förändra dessa förhållanden.

Fanns det då ingen bakomliggande strategi när ASSI, LKAB och SSAB lades direkt under industridepartementet? Fattades inte det beslutet utifrån tanken att övergripande samhälliga behov skulle styra verksamheten?

Frågan om entreprenörborrningarna i Viscaria har varit föremål för överläggningar mellan fack och företag. Facket krävde att verksamheten skulle drivas med av gruvbolaget anställd arbetskraft. På vems sida står statsrådet Carlsson – de anställdas eller företagens?

Fredagen den
12 april 1985

*Om entreprenad-
verksamheten vid
LKAB*

Anf. 48 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill för Paul Lestanders kännedom meddela att mitt agerande och regeringens agerande grundar sig på riksdagens beslut – och de riktlinjer som riksdagen har dragit upp. I en parlamentarisk demokrati finns det redovisat vilka utgångspunkter och värderingsnormer som gäller för agerandet i den här frågan.

Anf. 49 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag betvivlar inte statsrådet Roine Carlssons kunnighet i det formella och reella agerandet i en parlamentarisk demokrati – mitt inlägg skall inte uppfattas på det sättet. Och det är inte det som frågan gäller, utan här gäller frågan: Skall gruvarbetarna i malmfälten få de jobb som finns inom malmfältens gruvor, som ägs av LKAB? Statsrådet Carlsson borde ju ha ett politiskt förhållningssätt till den frågan – och jag frågar om det politiska förhållningssättet.

Anf. 50 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det politiska förhållningssättet, som det gäller att följa, finns också redovisat inför denna riksdag.

Anf. 51 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Statsrådet Roine Carlsson är högste företrädare för ägaren staten. Och eftersom ägaren i alla bolag, oavsett vilka som sitter i styrelserna, har ett oerhört stort inflytande så finns naturligtvis, även med de ramar som fastlagts av riksdagen för de statliga företagen, möjligheter att påverka. Jag noterar bara att statsrådet Carlsson inte avser att utnyttja de möjligheterna i denna fråga, eftersom han framtid deklarerar att "jag tar inga initiativ för att ändra de här förhållandena".

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och hänvisades

Skrivelsen och propositionerna

1984/85:187 till socialförsäkringsutskottet

1984/85:191 till näringsutskottet

1984/85:192 till skatteutskottet

12 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1984/85:28 Kulturarbetarnas skatteförhållanden m. m. (prop. 1984/85:93)

Justitieutskottets betänkanden

1984/85:25 Anslag till domstolsväsendet m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

1984/85:26 Åtgärder mot narkotikamissbruket

Kulturutskottets betänkande

1984/85:17 Anslag till ungdomsorganisationer (prop. 1984/85:100 delvis)

13 § Meddelande om frågor

Nr 117

Fredagen den
12 april 1985

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 april

Meddelande om
frågor

1984/85:524 av *Bertil Jonasson* (c) till finansministern om skattebefrielseerna i samband med Vänerskogs konkurs:

När riksdagen så småningom kom till beslut för att eliminera de värsta orimligheterna i skattehänseende till följd av Vänerskogskonkursen förutsågs en obyråkratisk och öppen inställning till de konkreta problemen. Riksdagsbeslutet innebar att virkesleverantörerna skulle slippa betala skatt, moms och egenavgifter på virke de levererat men inte fått betalt för om värdet av leveransen överstiger 4 000 kr. Nu synes tillämpningen av denna bestämmelse bli sådan att 4 000-kronorsgränsen inte bara gäller varje leverantör utan också varje delägare till leveransen. Därigenom skulle i många fall avsikten med riksdagsbeslutet kringgås.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga finansministern om han avser att vidta någon åtgärd med anledning av behandlingen i skattehänseende av vissa leveransdelägare till följd av de särskilda bestämmelserna i anslutning till Vänerskogskonkursen.

1984/85:525 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om innehållet i visst studiematerial för förskollärare:

Inom ramen för fredsfostran i förskolan används enligt uppgifter i pressen studiematerialet *Världen i förskolan*. Där framgår bl. a. att vissa händelser skall särskilt uppmärksammas och firas, bl. a. *Lenins födelsedag*, vilket knappast torde vara i överensstämmelse med riksdagsbeslutet om fredsfostran i förskolan. Firandet av Lenins födelsedag kan ju inte ses som ett positivt bidrag till fred och fredsfostran.

Jag vill med anledning av detta fråga socialministern:

Är det riktigt att ett sådant studiematerial används och att det har sanktionerats av socialstyrelsen?

Om så är fallet, avser statsrådet att vidta några åtgärder för att bringa fredsfostran i förskolan i överensstämmelse med riksdagens beslut?

14 § Kammarerna åtskildes kl. 11.46.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert